

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว คุณภาพของประชากรเป็นพลังอันสำคัญยิ่ง ผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่องาน ย่อมจะต้องมีรากฐานมาจากเด็กที่มีคุณภาพ ดังนั้น นักจิตวิทยาจึงได้หันความสนใจมาสู่พัฒนาการและพฤติกรรมในวัยเด็กมากขึ้น และเราก็ตองยอมรับว่าสังคมแรกที่เด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัวเข้าหา โลกแกครอครัว ซึ่งแมคแคนเลส (Mc Candless, ๑๙๖๙) มีความเชื่อว่า พ่อแม่และครอครัว เป็นตัวแทนทางสังคมที่มีอิทธิพลสำคัญมากที่สุดต่อเด็ก

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าช่วงวัยเด็กตอนต้นเป็นระยะที่เด็กจะได้ใกล้ชิดกับครอครัว โดยเฉพาะกับแม่มากที่สุด ซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านก็ได้ให้ความสำคัญต่อพัฒนาการช่วงนี้มาก และได้ศึกษากันในหลายลักษณะ เช่น ศึกษาโดยพยายามอธิบายตามขั้นพัฒนาการที่ตั้งขึ้นโดย ฟรอยด์ (Freud, ๑๙๓๓, ๑๙๓๘) หรือ อีริกสัน Erikson, ๑๙๕๖) นอกจากนี้บางกลุ่มก็ได้ศึกษาในลักษณะที่เน้นถึงความต้องการทางร่างกาย รวมถึงขอบข่ายของพฤติกรรมประจำวัยที่เด็กแสดงออก เช่น วิทคิง และไชลด์ (Whiting and Child, ๑๙๕๓) หรือเซียร์ส แมคคอบบี้และเลวิน (Sears, Maccoby and Levin, ๑๙๕๙) ซึ่งได้ศึกษาเน้นใน ๓ ลักษณะ คือ

๑ Boyd R. Mc Candless, Children Behavior and Development, 2d ed. (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1976), p. 2.

การให้อาหารและการหย่านม (Feeding and Weaning) การฝึกการขับถ่าย (elimination Training) และการฝึกหัดทางเพศ (Sex Training) ซึ่งเขามีความเชื่อว่า การเรียนรู้ทางสังคมในขั้นแรกซึ่งเด็กได้รับจากพ่อแม่ในวัยเด็กตอนต้นนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพต่อมา

เซียร์ส มีความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงแรกของชีวิตว่า เนื่องจากเด็กเกิดใหม่ ยังไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก จนเมื่อ ๒ เดือนผ่านไป เด็กก็จะเริ่มเปลี่ยนจากลักษณะของการเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียวไปสู่บุคคลหนึ่งในสังคมที่รู้จักที่จะควบคุมผู้นอญควย แต่ก็นับไควความนุษย์เป็นสัตว์เลี้ยงลูกควยนมที่มีระยะของการพึ่งพาทางกายภาพมากกว่าชนิดอื่น อยางไรก็ตาม เด็กก็พยายามเรียนรู้อยางรวดเร็วใน การที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ควยตนเอง และแสดงความเป็นอิสระแก่ตนเองในที่สุด ลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ เช่นการเคลื่อนไหว การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การขับถ่าย ฯลฯ เหล่านี้จะพัฒนาไปตามลำดับชั้น จากการยอมรับการช่วยเหลือ การร่วมมือกันกับแม่ จนไปสู่ความสามารถที่จะทำไควควยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครช่วยเหลือ^๒

ดังนั้นจะเห็นไควว่า ลักษณะการพึ่งพาเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับวัยทารก และพฤติกรรมของความเป็นอิสระเป็นงาน (Task) ประจำวัยของเด็กเล็ก ซึ่งในวัยเด็กทารกนั้นพ่อแม่ยังคงให้ควยช่วยเหลืออยู่ แต่พ่อแม่ก็คาดหวังจะให้ลูกช่วยเหลือตนเองไควเมื่อโตขึ้น ซึ่ง ออซูเบล (Ausubel, ๑๙๗๐) กล่าวว่า ในช่วงอายุ

^๑ Ibid., p. 96.

^๒ Robert R. Sears, Eleanor E. Maccoby and Harry Levin, Pattern of Child Rearing (New York : Row, Peterson Co., 1957), pp. 138 - 143.

๒ - ๔ ปี เด็กจะเริ่มสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้ย่อมแตกต่างกันตามวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ และถ้าในช่วงที่เด็กพร้อมที่จะช่วยเหลือตัวเองแล้วนี้ แม่ยังคงให้ความช่วยเหลืออยู่ก็ย่อมเป็นการปิดโอกาสที่จะให้เด็กได้แสดงความสามารถที่แท้จริงออกมา และกลับเป็นการส่งเสริมให้เด็กพึ่งพาผู้ใหญ่มากขึ้น

วัตสัน^๒ (Robert L. Watson, ๑๙๗๓) ให้ความเห็นในเรื่องนี้สรุปได้ว่า การที่เด็กเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองนั้นมีส่วนมาจากทัศนคติของแม่ที่มีต่อการพึ่งพาอาศัย ทัศนคติของแม่ที่มีต่อการพึ่งพาควรเปลี่ยนไปตามเวลาที่ลูกมีอายุเพิ่มขึ้น โดยแม่จะคาดหวังให้ลูกช่วยเหลือตนเองมีลักษณะพึ่งพาอย่างสมบูรณ์ แต่เมื่อลูกโตขึ้นก็ควรจะมีลักษณะนี้ลดลงตามวัย แม้มักจะเริ่มฝึกลูกให้พึ่งพาน้อยลง เช่น จะคาดหวังให้รู้จักวิธีที่จะทานอาหารด้วยตนเอง รักษาความสะอาด เรียนรู้กฎเกณฑ์ในการเล่นและการอยู่ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

มัสเซน (Mussen) ให้ความเห็นว่าเพื่อที่จะให้เด็กได้มีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นการพัฒนาความอยากรู้อยากเห็น ให้เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเอง เป็นตัวของตัวเอง และเป็นอิสระที่จะสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองนั้น พ่อแม่ควรที่จะปล่อยให้เด็กมีอิสระในการทำสิ่งที่เด็กมีความสามารถพอจะทำได้ และควรมีการจูงใจให้รางวัลในพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย^๓ ซึ่งแม่ส่วนใหญ่ที่ตระหนักในเรื่องนี้และมักจะฝึกหัดให้ลูกช่วยเหลือตนเองในระหว่างวัยก่อนเขาเรียน เช่น ฝึกเรื่องการสวมใส่

^๑ David P. Ausubel and Edmund V. Sullivan, Theory and Problem of Child Development, 2d ed. (New York : Grune and Stratton, 1970), pp.257 - 260.

^๒ Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3rd ed.(New York:John Wiley and Sons,1973),pp.66-67.

^๓ Paul H. Mussen, The Psychological Development of the Child, 2d ed. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1973), pp. 67 - 68.

เสื่อผ้า การล้มตาย หรือแก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้เอง ซึ่งถ้าการฝึกนี้ไม่เข้มงวดเกินไป และเป็นไปด้วยความอบอุ่น เด็กก็จะได้มีแรงจูงใจที่จะได้ช่วยเหลือตนเองมากขึ้น และพฤติกรรมการพึ่งพาจะคอยลดน้อยลง

งานวิจัยที่เสริมคำกล่าวข้างต้นได้ดี ได้แก่การศึกษาของกัลลิมอร์ โฮวาร์ด และจอร์แดน (Gallimore, Howard and Jordan, ๑๙๖๔) ได้ศึกษาพฤติกรรมการขอความช่วยเหลือและความเป็นอิสระแก่ตนเองของเด็กชายสาวและชาวฮาวดี (Haoie) เช่นพวกแองโกล อเมริกัน ในช่วงอายุวัยก่อนเข้าเรียนโดยใช้วิธีการทดลองในสภาพการณ์แก่ปริศนาภาพคือที่ยาก พบว่า เด็กชาวฮาวดี ร้อยละ ๔๓ ที่ขอความช่วยเหลือในขณะที่ชาวฮาวดีเพียงร้อยละ ๒๓ ที่ขอความช่วยเหลือ และจากการสัมภาษณ์แม่ของเด็กทั้ง ๒ กลุ่ม พบว่า แม่ของชาวฮาวดี จะเลี้ยงลูกให้พึ่งพาได้อย่างมากในขณะที่เป็นทารก แต่เมื่อเด็กโตขึ้น แม่จะมีแนวโน้มไม่ใหญ่พึ่งพาอีกต่อไป เด็กจะถูกบังคับให้ช่วยเหลือตนเองและจะถูกลงโทษเมื่อเด็กเรียกร้องความสนใจจากแม่ สำหรับอายุของเด็กที่ควรกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น รับประทานอาหารได้เอง อยู่ตามลำพังได้เอง นั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างชาวฮาวดีจะน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวฮาวดีอย่างน้อย ๑ ปี แสดงให้เห็นว่าการฝึกของแม่ในเรื่องการช่วยเหลือตนเองนั้นมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมากเพียงไร แต่เมื่อศึกษาถึงลักษณะบุคลิกภาพเมื่อเป็นผู้ใหญ่ พบว่าชาวฮาวดีมีแนวโน้มที่จะเข้าหาเพื่อน และมีความเป็นอิสระแก่ตนน้อยกว่าชนกลุ่มอื่น ดังนั้น ทำให้ได้ข้อคิดว่า การฝึกความเป็นอิสระในเด็กนั้นต้องฝึกอย่างสุขุมถูกต้อง คือ เด็กควรที่จะเรียนรู้ลักษณะการพึ่งพาที่เหมาะสมก่อนที่จะจะสามารถเป็นอิสระช่วยตนเองและการที่ถูกเร่งเร้าให้มีพฤติกรรมที่เป็นอิสระเร็วเกินไปโดยวิธีการลงโทษอย่างรุนแรง และไม่มีจูงใจนั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพภายหลังต่อไปได้

อ้างอิงใน Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, pp. 66 - 67.

นักจิตวิทยาอีกผู้หนึ่งที่สนใจในความสำเร็จของการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อวัย
 เด็กตอนต้น ไคแก ไคนา บามรินด์ (Diana Baumrind, ๑๙๖๗) ได้ศึกษาถึงความ
 สัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูของพ่อแม่ต่อบุคลิกภาพของเด็ก โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง
 อายุ ๓ - ๕ ปี ในโรงเรียนอนุบาล เธอได้รายงานในส่วนหนึ่งของงานวิจัยว่า เด็ก
 ที่ไคคะแนสูงในการช่วยเหลือตนเอง (Self - reliance) ความสามารถในการ
 ควบคุมตนเอง (Self Control) และการยอมรับจากเพื่อนให้เขากลุ่ม (peer
 affiliation) จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ให้ทั้งความรัก และการลงโทษ คือขณะ
 ที่มพฤติกรรมควบคุมลูก พร้อมกับนั้นก็เขาหาลูก ใ้กำลังใจ แรงจูงใจ และต้องการ
 ใ้ลูกใ้มีพฤติกรรมที่เป็นอิสระด้วยตนเอง ส่วนเด็กที่ไคคะแนทางการช่วยเหลือตน
 เองต่ำ จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ควบคุมน้อยและไม่ต้องการใ้ลูกใ้แสดงความ
 สามารถเป็นตัวของตัวเองนัก

สำหรับในประเทศไทย เราไคตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู
 ในวัยเด็ก รวมถึงการฝึกหัดใ้รู้จักช่วยเหลือตนเองเช่นกัน และอย่างน้อยก็เป็นการฝึกใ้
 จักรับผิดชอบในเรื่องง่าย ๆ ตั้งแต่ในวัยเด็ก เช่น ช่วยเหลือตนเองในเรื่อง การ
 รับประทานอาหาร การแต่งกาย หรือการขับถ่าย เป็นต้น ดังจะเห็นไ้จากผลงาน
 วิจัยหลายชิ้นที่ไคศึกษาในเรื่องเหล่านี้ทั้งในเมืองและในชนบท ดังเช่นที่ จรรจา
 สุวรรณทัต และคณะ ^๒ ไ้เข้าไปศึกษาถึงอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กในหมู่บ้าน
 พรานหมื่นอน จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านอุเม็ง จังหวัดเชียงใหม่ ก็พบว่าแม่ส่วน

^๑ อ้างใน Robert L. Watson and Henry Clay Lindsey,
Psychology of the Child, pp. 297 - 279.

^๒ จรรจา สุวรรณทัต และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่หมู่บ้านพรานหมื่นอน ตำบลบ้านขาว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านอุเม็ง ตำบลยหฺวา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๐),
 หน้า ๑๖๐ - ๑๘๑.

ใหญ่จะฝึกใหญ่ช่วยเหลือตนเองเมื่อถึงเวลา และจะได้เป็นการแบ่งเบาภาระของคน
ไคควย หรือจากการศึกษาของ ละม้ายมาศ ศรีทศต์ และคณะ ซึ่งได้ศึกษาที่ตำบล
นาป่า จังหวัดชลบุรี ซึ่งก็ได้ผลคล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของทั้งสองคน ผู้วิจัยคิดว่าสิ่งหนึ่งซึ่งเป็น
ลักษณะรวมของสังคมชนบท หรืออาจกล่าวไควว่าเป็นลักษณะของสังคมไทยเราก็คือ
นั่นคือ ค่านิยมของการอบรมใหญ่เชื่อฟังพ่อแม่และอยู่ในโอวาทอย่างเคร่งครัดซึ่ง
ลักษณะนี้น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นอิสระช่วยเหลือตนเอง ของเด็ก
ประกอบทั้งสังคมไทยมีลักษณะเป็นแบบไมตรีสัมพันธ์ ซึ่งมีความโอบอ้อมอารีเป็นลักษณะ
สำคัญประการหนึ่ง ลักษณะอีกประการหนึ่ง ไคแก่ การพึ่งพาอาศัยกัน สังคมไมตรี
สัมพันธ์มีการพึ่งพาอาศัยกันในระดับสูงมาก^๒ ซึ่งน่าจะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้
เด็กต้องการพึ่งพาผู้ใหญ่อยู่เสมอ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แม่ไทยอีกหลายคนอาจตระหนักถึงความสำคัญในการ
ฝึกใหญ่พึ่งตนเอง แต่ในการฝึกจริงไม่สามารถทำตามระดับมาตรฐานสังคมไค อาจ
โดยเหตุผลดังกล่าวแล้ว ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้เห็นความสำคัญศึกษาไว้เช่นกัน

กาญจนา คำสุวรรณ ได้ศึกษาในเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูแบบเน้นการฝึกให้
พึ่งตนเอง พัฒนาการทางความคิดตามทฤษฎีของเปียเจต์ และสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ผลจากการวิจัยในด้านการฝึกใหญ่พึ่งตนเองพบว่าแม่ของ
กลุ่มตัวอย่างมีความคิดว่า สังคมไคว่างมาตรฐานในการฝึกใหญ่ให้พึ่งตนเองเอาไว้สูง

ละม้ายมาศ ศรีทศต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่
ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๐),
หน้า ๘๘ - ๑๒๑.

^๒วิรุพท วิเชียรโชติ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่องความเกรงใจใน
ในคนไทย, (ม.ป.ท., ๒๕๑๖) หน้า ๑๔ - ๑๖.

แต่คนไม่สามารถมีลูกได้ตามมาตรฐานนั้น และฝึกไคน้อยกว่าความต้องการของสังคม

เช่นเดียวกับ มุรธา วีระกำแหง ซึ่งทำการศึกษาคู่มือให้ฟังตนเองของแม่เด็กไทย เชื้อชาติไทย และแม่เด็กไทย เชื้อชาติจีนในระดับอนุบาล พบว่า แม่ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒ ตั้งมาตรฐานในการฝึกไวสูง แต่ในการปฏิบัติจริง ไม่ได้ฝึกลูกให้ฟังตนเองให้สูงเท่ากับระดับที่ตั้งไว้ นับไปความสถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อชีวิตของวัยเด็กตอนต้น โดยเฉพาะ การเลี้ยงดูของแม่ ซึ่งควรที่จะคำนึงไว้เสมอว่า การฟังพวาเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในวัยทารก ส่วนพฤติกรรมความเป็นอิสระช่วยเหลือตนเองเป็นงานประจำของวัยเด็กเล็ก

จากข้อความและงานวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการฝึกเด็กให้รู้จักฟังตนเอง มีความรับผิดชอบ และสามารถพัฒนาลักษณะงานประจำวัย ซึ่งไคนั้น ความสามารถช่วยเหลือตนเอง ในการกระทำพฤติกรรมพื้นฐานประจำวันต่าง ๆ ไคอย่างเรียบร้อย เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพต่อไปในภายหน้า และระยะที่เด็กจะเริ่มมีความเป็นอิสระ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในพฤติกรรมพื้นฐานง่าย ๆ เช่น การรับประทานอาหารเอง หรือการแต่งตัว ตกอยู่ใน

กัญญา คำสุวรรณ, "ความสัมพันธ์การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการ ความคิด ตามทฤษฎีของเปียเจท์ และสัมฤทธิผลทางการเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕).

มุรธา วีระกำแหง, "ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การคิดแบบไม่มีคั้งตนเองเป็นศูนย์กลาง การอบรมเลี้ยงดูในการฝึกให้ฟังตนเอง และการยับยั้งการฟังตนเองของเด็กไทย เชื้อชาติไทย และเด็กไทย เชื้อชาติจีน ในระดับอนุบาล" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๕).

ช่วงอายุตั้งแต่ ๑ ขวบครึ่ง ถึง ๕ ขวบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้มีอายุ ๒ ขวบ ๓ เดือน ถึง ๓ ขวบ ๕ เดือน ทั้งนี้ถือว่าอยู่ในระยะที่เด็กกำลังเริ่มพัฒนางานประจำวัย คือ การช่วยเหลือตนเอง ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นช่วงอายุที่จะใช้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมพื้นฐานใดอย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยสนใจสภาพความเป็นอยู่ในสังคมชนบท เนื่องจากศึกษาสภาพในชนบทน่าจะเอื้อให้พ่อแม่ได้ฝึกให้ลูกช่วยเหลือตนเองได้ดีกว่าสังคมในเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายอยู่พร้อมแล้ว และยึมนับถือว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท ดังสถิติประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งแสดงจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๓๗,๓๘๘,๐๐๐ คน^๒ และกองวางแผนกำลังคน สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติได้ประเมินไว้ว่า มีประชากรอาศัยอยู่ในชนบทถึง ๑๘.๗ ล้านคน หรือร้อยละ ๘๓ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่สูงมาก และยิ่งใกล้กาลไวว่าในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จะมีประชากรในชนบทถึง ๒๐.๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๘๒ ของประชากรในทั้งประเทศ^๓ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ถ้าได้ศึกษาในเขตชนบทแล้ว ก็เหมือนกับ

^๑ Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, p. 66.

^๒ Chulalongkorn University, Institute of Population Studies, Population Growth in Thailand (Bangkok : The Cooperation Marketing and Purchasing Federation of Thailand, Printing Press Department, 1972), p. 1.

^๓ ลำคาน ภวัครานนท์, "ฐานะความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทย," วารสารสังคมศาสตร์ ๘ (กรกฎาคม ๒๕๑๔) : ๑๕๘.

ได้ศึกษากับคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเขาเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญของชาติอย่างยิ่ง
ผลจากงานวิจัยนี้ก็นับว่าจะเกิดประโยชน์โดยตรงแก่ส่วนรวมมากขึ้น

ประกอบกับงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาพัฒนาการทางบุคลิกภาพ
ของเด็กเล็กซึ่งเป็นโครงการรวมระหว่าง ๓ ประเทศ ไต้หวัน ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และไทย
โดยรองศาสตราจารย์ ดร. ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ ได้ทำการวิจัยกับ
เด็กเล็กในเมืองหลวง ผู้วิจัยร่วมกับ ศิริกุล ศตนิริศสัย นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒
แผนกวิชาจิตวิทยา จึงได้สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเอง
ของเด็กเล็กในชนบท และได้ร่วมกันคิดแปลงแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดย
ศิริกุล ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในชนบทภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ
ผู้วิจัย ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในชนบทภาคกลาง ซึ่งจะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ
ลักษณะงานประจำวัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพัฒนาการ และ ลักษณะพฤติกรรมในวัยเด็กเล็ก

แนวคิดที่สำคัญในการศึกษาพัฒนาการและการเลี้ยงดูเด็กเล็กมี ๓ ด้าน
ได้แก่

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

วัตสัน (Watson, ๑๙๒๘) มีความเชื่อว่า ความสามารถในวัยทารก
นั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กเอง จากการทดลองของเขาได้ผล
สรุปว่า พฤติกรรมที่ซับซ้อนส่วนใหญ่ นั้น เป็นผลมาจากความสัมพันธ์กันของปฏิกริยา

Bettye M. Caldwell and Julius B. Richmond, "The Impact
of Theories of Child Development," in Child Development and
Behavior, ed. Freda Rebelsky and Lynn Dorman (New York : Alfred
A. Knopf, 1970), pp. 5 - 12.

สะท้อน (Reflex action) และระบบการตอบสนองอย่างง่าย ๆ ซึ่งมีเงื่อนไข และ ผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญก็คือ พ่อแม่และครู และวัตถุดิบก่อให้เกิดความสนใจในการเลี้ยงดูลูกอย่างมาก โดยในปี ค.ศ. ๑๙๒๘ เขาได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกซึ่งโลกได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรม (shaping behavior) เช่น การฝึกนิสัยให้สม่ำเสมอ การฟังพา ความเป็นอิสระ และการช่วยเหลือตนเอง และเขาได้กล่าวถึงการให้ความรักของแม่โดยเน้นถึงความสำคัญของการเสริมและทางการฟังพาทางอารมณ์ให้แก่เด็ก และควรปฏิบัติต่อลูกเช่นเดียวกับผู้ใหญ่คนหนึ่ง และแนวคิดนี้ได้พัฒนาต่อมาโดย สกินเนอร์ (Skinner, ๑๙๕๓), มิลเลอร์และคอลลาร์ด (Miller and Dollard, ๑๙๕๓) และโรตเตอร์ (Rotter, ๑๙๕๔)

๒. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

ผู้นำในแนวทฤษฎีนี้คือแฟรอยด์ (Freud, ๑๙๓๓, ๑๙๓๘) การศึกษาและการรวบรวมข้อมูลของเขาสามารถใช้อธิบายพัฒนาการและเลี้ยงดูเด็กได้ โดยศึกษาจากประวัติตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ เพื่อพยายามหาสาเหตุที่แฝงอยู่เบื้องหลัง และทฤษฎีนี้ได้พัฒนาขึ้นมาจากการหาความหมายของการปฏิสัมพันธ์ในวัยเด็กที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของจิตไร้สำนึก พวกของฟรอยด์ และฟรอยด์ใหม่ (Neo-Freudian) ได้เน้นทฤษฎีเพื่ออธิบายบุคลิกภาพ และสิ่งที่อิทธิพลที่ครอบงำตัวเด็กจะมีพัฒนาการนานขึ้นต่าง ๆ ตามลักษณะของความสัมพันธ์กับพ่อแม่และอาจติดอยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นใดขั้นหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล พัฒนาการของแต่ละบุคคลในวัยต่อ ๆ มา ก็เป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ในวัยตนเองของชีวิตนั่นเอง ดังนั้นพวกจิตวิเคราะห์จึงแนะนำให้พ่อแม่ช่วยกันรักษาสุขภาพของอารมณ์ลูกให้ดี และแนวโน้มของทฤษฎีในปัจจุบันก็ได้พัฒนาขึ้นโดยเปลี่ยนวิธีการศึกษาตามแบบเกมที่ใช้ เทคนิคสัมภาษณ์มาตรฐาน สังเกตพฤติกรรมตรงและมีการทดลอง รวมทั้งมีการศึกษาตามวัฒนธรรมด้วย

๓. ทฤษฎีวิภาว

ผู้ที่เป็นผู้นำเริ่มศึกษาทางลักษณะนี้ คือ อาร์โนลด์ กิเซล (Arnold Gesell, ๑๙๔๐, ๑๙๔๓, ๑๙๔๖, ๑๙๕๖) ทฤษฎีพัฒนาการของเขาจะอธิบายวิภาวหรือการเจริญวัยซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมใกว้างขวางกว่าทฤษฎีที่ซับซ้อนอื่น ๆ และเป็นทฤษฎีของการพัฒนาการซึ่งอธิบายถึงวิภาวของเด็กในลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั่วไปและในลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคนโดยเขาได้ศึกษาในหลายลักษณะตั้งแต่ตารางเวลาการให้อาหารทารกไปจนถึงค่านิยมทางศีลธรรมจรยาและเซเนเคียวกับวัตสัน คือ เขาได้เน้นถึงบ้านว่าเป็นแหล่งแรกที่จะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีพ่อแม่เป็นกลไกอันสำคัญ

แนวคิดตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson)

อีริกสัน นักจิตวิทยาในสาขาจิตวิเคราะห์ ได้แบ่งขั้นพัฒนาการในช่วงชีวิตทั้งหมดเป็น ๘ ขั้นด้วยกัน โดยที่ขั้นพัฒนาการในขั้นต้นจะเป็นระยะที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานให้แก่ขั้นพัฒนาการขั้นต่อไป และในขั้นพัฒนาการขั้นที่สอง เป็นระยะที่เด็กจะมีความรู้สึกเป็นอิสระสามารถควบคุมตนเองได้ (sense of autonomy) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุประมาณระหว่าง ๑๘ เดือน ๒ ปี หรือ ๓ ปีครึ่ง ถึง ๔ ปี ตามวัฒนธรรมที่ต่างกัน เด็กจะเริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะควบคุมการขับถ่ายได้ มีทักษะในการเคลื่อนไหว การสำรวจสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พ่อแม่จะเริ่มคาดหวังที่จะให้ลูกช่วยเหลือตนเอง เด็กก็จะเริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์จากผู้ใหญ่มากขึ้น เช่น สิ่งใดที่เล่นได้ ปีนป่ายได้ เมื่อใดที่จะตองใจของหน้า เป็นต้น และเด็กระยะนี้ยังมีลักษณะมีความต้องการเพื่อตนเอง (self-will) อย่างรุนแรง เจ้าอารมณ์ และถือดีปฏิบัติเสมอเสมอ เช่น ในเด็ก ๒ ขวบ เราจะได้ยินคำว่า "ไม่" อยู่ตลอดเวลา

๑

Boyd R. Mc Candless, Children Behavior and Development,

แม่ที่ปกป้องลูกมากเกินไป ก็จะโอนอ่อนตามและให้ความอบอุ่นแก่ลูก ขณะเดียวกันก็จะกดดันและไม่พอใจเมื่อเด็กเริ่มแสดงความเป็นอิสระแก่ตนเอง เด็กอาจจะเกิดความคับข้องใจซึ่งทำให้มีผลต่อบุคลิกภาพต่อไปได้ ตรงกันข้ามกับแม่ที่ยอมปล่อยให้เด็กเป็นอิสระที่จะทำกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กก็จะมีคามพึงพอใจในการได้ฝึกทักษะใหม่ ๆ จะเป็นเด็กที่มีความมั่นใจในตัวเอง พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาหรือสภาพการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า เราน่าจะได้แบ่งลักษณะพฤติกรรมพื้นฐานในวัยเด็กเล็กออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่

๑. ความสามารถแสดงพฤติกรรมใดด้วยตนเอง
๒. พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะยอมทำตามหรือต่อต้านเมื่อแม่เขาไปเกี่ยวข้องกับช่วยเหลือ แม่กระตุ้นควยว่าจา หรือแมกดึงโทษ

๑. ความสามารถแสดงพฤติกรรมใดด้วยตนเอง

ในช่วงของวัยเด็กตอนต้น เริ่มตั้งแต่อายุ ๑ ขวบครึ่ง จนถึง ๕ ขวบ และเป็นช่วงที่เด็กเริ่มฝึกพฤติกรรมพื้นฐานในกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ เราจึงอาจนับได้ว่าอายุช่วงนี้อยู่ในวัยวิกฤตกาล (critical period) ตามที่โรเบิร์ต เจ ฮาวิคเฮิร์ทส (Robert J. Havighurst) กล่าวถึง ความหมายของช่วงวิกฤตว่า ช่วงวิกฤตเป็นช่วงพัฒนาการประจำวัยสำหรับพฤติกรรมที่จะต้องทำให้สำเร็จในระหว่างช่วงนั้น ๆ เพื่อที่จะไคนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมในพัฒนาการขั้นต่อไป และงานตามขั้นเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นจากวุฒิภาวะทางร่างกาย จากวัฒนธรรม หรือจากผลรวมของลักษณะทั้ง ๒

^๑ Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 2d ed. (New York : John Wiley & Sons, 1973), pp. 66 - 67.

เราอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงวัยเด็กตอนต้นนี้เป็นช่วงที่พัฒนาการทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ก็เซลและอีลด์ (Gesell and Ilg, ๑๙๕๕) โลกกล่าวว่า ในชวอายุ ๕ ปี เด็กสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของนิ้วและมือได้ดีกว่าตอน ๒ ปี ซึ่งช่วงนั้นลักษณะการทำงานของกล้ามเนื้อยังไม่ประสานกันดีนัก และเมื่อถึงช่วง ๓ ปี ลักษณะการเคลื่อนไหวแบบทารกจะหมดไป ซึ่งพฤติกรรมในวัยนี้ก็พัฒนาขึ้นมาจากพฤติกรรมแบบง่าย ๆ ในวัยทารกนั่นเอง เพียงแต่เด็กสามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพ และควบคุมความคล่องขึ้น แต่ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะของเด็กด้วย

ดังกล่าว่าแล้วว่าอายุช่วงนี้เป็นช่วงของการฝึกงานด้านความเป็นอิสระ สามารถช่วยตนเองได้ ดังนั้น สังคมจะคาดหวังให้เด็กสามารถทานข้าวด้วยตนเองได้ สามารถแต่งตัวเองได้ เขากลุ่มเลนเกมส์เพื่อการยอมรับในสังคม และแม้ยังคาดหวังให้ลูกได้เรียนรู้ทักษะเหล่านี้ในอายุช่วงเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ทักษะไม่ได้เกิดจากบุคลิกภาวะเพียงอย่างเดียว ต้องมีการเรียนรู้ และ การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมที่เด็กพร้อม อีกทั้งต้องคำนึงถึงโอกาสเด็กหลายคนพลาดโอกาส เพราะมีพ่อแม่ที่ปกป้องมากเกินไป และกลัวว่าเด็กจะได้รับอันตราย บางคนไม่มีโอกาส เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อในการเรียนรู้ เช่นอยู่ในครอบครัวใหญ่ ที่แม่ไม่สามารถจะให้ความสนใจในความต้องการของลูกแต่ละคนได้ และที่สำคัญอีกประการคือ การฝึกหัด การฝึกหัดจะทำให้พฤติกรรมนั้นสมบูรณ์ แต่ต้องเป็นไปโดยถูกวิธีการ เพราะดาเด็กฝึกผิด ๆ แล้ว จะแก้ไขโดยยาก

๑ Ibid., p. 239.

๒ Elizabeth Hurlock, Child Development, 5th d. (New York: McGraw - Hill Book Co., 1972), p. 141.

ถ้าเด็กทำพฤติกรรมนั้นเป็นอัตโนมัติแล้ว และในระหว่างการเรียนรู้ เด็กควรได้รับแรงจูงใจ เพื่อให้มีความพยายาม มีใจโดยการบังคับควรที่จะให้เด็กมีความพอใจในความสามารถตนเอง ผลที่ได้ก็คือเด็กจะมีความเป็นอิสระแก่ตัวเองและได้รับการยอมรับจากผู้อื่นโดยเฉพาะพ่อแม่และครู

ส่วนเด็กที่ได้รับการฝึกให้พึ่งพา แม่คอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไม่มีความรับผิดชอบ มีโอกาสน้อยที่จะเรียนรู้ที่จะทำด้วยตนเอง ก็จะเป็นการเรียนรู้การพึ่งพาไปในตัว^๒

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า วุฒิภาวะและการเรียนรู้ที่ถูกทดลองตามเวลาโอกาสอันเหมาะสมต่างก็มีอิทธิพลต่อความสามารถของเด็กทั้งสิ้น ถ้าเด็กยังไม่พร้อมและถูกเร่งเร้าให้ฝึก ก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์ คังงานวิจัยของ ฮิคส์ (Hicks) ได้ทดลองกับเด็กอายุ ๒ ปีครึ่งถึง ๖ ปีครึ่ง โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกปาลูกบอลไปยังเป้าที่เคลื่อนไหว สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ฝึกปาลูกบอล ๑๐ ลูกใน ๑ ครั้ง และฝึกอยู่ ๔ สัปดาห์ เมื่อนำมาเทียบกับอีกกลุ่มซึ่งไม่ได้รับการฝึก นำผลการปาลูกบอลทั้ง ๒ กลุ่มมาทดสอบ ปรากฏว่าได้ผลออกมาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการฝึกล่วงหน้าไม่มีผลเท่ากับวุฒิภาวะในขณะนั้น^๓

๒. พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะยอมทำตามหรือต่อต้านเมื่อแม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับชายเห็ดอู๊ กระตุ่นควายวาจา หรือตุลึงโทษ

ในขณะที่การพึ่งพาผู้ใหญ่ของเด็กค่อย ๆ ลดลง และความเป็นอิสระค่อย ๆ เพิ่มขึ้นนั้น ทั้ง ๒ ลักษณะจะต้องสลับกัน และในช่วงอายุ ๓ - ๕ ปีนี้เป็น

^๑ Ibid., pp. 137 - 139.

^๒ Ibid., pp. 152 - 153.

^๓ อ้างใน Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, pp. 66 - 67.

ช่วงวิกฤตของพัฒนาการแห่งความสมดุลของลักษณะทั้งสอง พฤติกรรมการต่อต้านผู้ใหญ่
 ในเด็กที่แสดงเมื่อผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลืออาจตีความได้ว่าเป็นลักษณะของเด็กเล็กที่จะ
 ทดสอบความสามารถที่จะเป็นอิสระของเขา การแสดงออกของการต่อต้าน เช่นคำว่า
 "ไม่" นั้น เป็นการแสดงถึงการไม่ยอมให้คนอื่นเขานำอยู่ในกิจกรรมของตน และบาง
 ครั้งการต่อต้านก็จำเป็นสำหรับการเติบโตที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งพฤติกรรมนี้จะเริ่มมีมากใน
 เด็กอายุ ๒ หรือ ๓ ปี ออซเบล (Ausubel, ๑๙๕๐) ที่ความหมายว่า การต่อ
 ต้านนี้เกี่ยวข้องกับความคับข้องใจของเด็กเมื่อแม่ลดการเอาใจใส่ลงและเริ่มแสดงให้
 เด็กรู้ว่าต้องการให้เด็กมีความเป็นอิสระ^๑

ฝน แสงสิงแก้ว กล่าววว่า "เด็กเล็ก ๆ นั้นชอบลงมือลงเท้า ปิ้งปิ้ง
 จูนเจียว เอาแต่ใจตัว บางวัยก็เก็บตัว บางวัยก็อวดอำนาจ เด็กแรกเกิดถึง ๒ ขวบ
 ระยะนี้มีปัญหาซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของเด็ก เช่น การนอน การรับประทานอาหาร
 ระยะ ๒ ขวบนี้ เด็กจะจิกตัว เขาก็มีสิ่งแวดล้อมและคนข้างเคียงได้ เมื่อ ๒ ขวบครึ่ง
 เด็กในระยะนี้จะเป็นระยะ "จักรพรรดิ" คือใหญ่ยิ่งไม่ยอมลงให้ใคร จะเป็นคนที่ออก
 คำสั่งเอง อยากรู้ก็ตามยังไม่ถึงกำหนดซักแจลงไปว่าต้องเป็นเช่นนั้น ๆ ระยะนี้
 เด็กจะซัดขึ้นเรื่องต่าง ๆ เรื่อยไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอายุช่วงนี้ เด็กมีลักษณะ
 ของการต่อต้าน ก็คือมากกว่าวัยอื่น ๆ แมว่าผู้ใหญ่จะให้ความช่วยเหลือ เด็กก็จะต่อ
 ต้านและปฏิเสธการช่วยเหลือนั้น และจะมีลักษณะคือตั้งไม่ยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่
 ภาย

005970

^๑ Ibid., pp. 332 - 333.

^๒ ฝน แสงสิงแก้ว, "การเจริญเติบโตของเด็ก, วารสารสมาคมจิตแพทย์
แห่งประเทศไทย ๑๒ (กรกฎาคม - ตุลาคม ๒๕๑๐) : ๕๓ - ๕๕.

การเข้ามาเกี่ยวข้องของของแม่มีไ้หมายความถึงการเข้ามาช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการกระตุ้นให้กำลังใจ (encouragement) และการฝึก ซึ่งทั้ง ๒ ประการนี้ มีผลต่อพฤติกรรมด้านความเป็นอิสระ ดังที่เฟลด์ (Feld ๑๙๔๔) ได้ศึกษากับเด็กอนุบาลโดยมีกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกให้แกะกล่องซึ่งมีของในนั้น กลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการฝึก กลุ่มที่ได้รับการฝึกจะมีเปอร์เซ็นต์ของการขอความช่วยเหลือน้อยกว่ากลุ่มควบคุม และเฟลด์ยังได้ศึกษาต่อถึงผลของคำชมและการกระตุ้นให้กำลังใจ (praised and encouragement) กลุ่มที่ได้รับการคำชมและการให้กำลังใจ จะมีความเป็นอิสระมากกว่า

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมพื้นฐานในวัยเด็กเล็ก

เราอาจกล่าวได้ว่า การฝึกและการให้กำลังใจกระตุ้นให้เกิดความเป็นอิสระ ย่อมเป็นผลให้เกิดความเป็นอิสระในตัวเด็กเอง และเด็กจะต่อสู้เพื่อพฤติกรรมเป็นอิสระในขอบเขตที่เด็กมีความสามารถจะทำได้ สำหรับในกิจกรรมที่ยาก เมื่อถึงวุฒิภาวะที่เด็กพร้อมแล้ว และถ้าได้รับการฝึกที่ถูกต้องเหมาะสม ได้รับการให้กำลังใจจากแม่ เด็กก็ยอมต่อการที่จะแสดงพฤติกรรมหาทายความสามารถของตนเอง และพัฒนาสู่ความเป็นอิสระด้วยตนเองในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เราก็ต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะเป็นสำคัญ ซึ่งจะพื้นฐานให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองต่อไปในพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนไหว การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การขับถ่าย ฯลฯ และกีเซด นักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาพฤติกรรมของเด็กในวัยต่าง ๆ ได้รายงานถึงลักษณะพฤติกรรมพื้นฐานประจำวันในวัยเด็กเล็กช่วง ๒ ขวบถึง ๓ ขวบครึ่ง ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะเสนอเฉพาะ

อ้างใน Robert L. Watson & Henry Clay Lingren ,

Psychology of the Child , p. ๓๓๓.

ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมพื้นฐานเท่าที่ผู้วิจัยสนใจต่อการศึกษา ดังต่อไปนี้

๑. กานการเคลื่อนไหว (Locomotion) เด็กในช่วง ๒ ขวบ ยังคงอยู่ในช่วงต่อระหว่างวัยทารกและวัยเด็ก ซึ่งเด็กเพิ่งจะเริ่มยืนได้ การเดินยังไม่ตรงนัก ขณะที่วิ่งตัวจะโน้มไปข้างหน้า และไม่สามารถยืคตัวได้ตรงตามลักษณะเด็กโต การขึ้นลงบันไดก็ก้าวขึ้นลงควยเท้าข้างเดียว ลักษณะการเคลื่อนไหวยังไม่สามารถทำอย่างเฉพาะเจาะจงได้ เด็กจะก้มเก็บสิ่งของที่ตกโดยหึ่งตัว เอว และหัวเขาจะโน้มตามลงไปควย พออายุได้ ๓ ขวบ การเคลื่อนไหวจะมีพัฒนาการคล้ายผู้ใหญ่ขึ้น

๒. กานการรับประทานอาหาร (Eating) ในวัย ๒ ขวบ เด็กจะมีความสามารถไขซอนโคคี่ขึ้น โดยไขซอนนิ้วและนิ้วหัวแม่มือ จับซอน-กษณะทานกัยงหกหลนอยู่มาก ดังนั้น ถ้าเด็กรู้สึกลำบากใจในการปอนตนเอง ก็ยอมรับการช่วยเหลือจากแมควยคี่ แต่ถาเด็กคนโคคี่สามารถรับประทานโคเอง และสามารถช่วยตนเองโคคี่ ก็ไขปฏิเสชการช่วยเหลือโคคี่โดยมีความรู้สึกวจะสามารถทำควยตนเองโคคี่กวา ดังนั้นก็ไขไมต้องการโหแมเขามาเกยวของ ถึงกับบางครั้งอาจบอกโหแมออกไปนอกห้อง สำหรับในเร่องอาหารเด็กจะเริ่มมีการ เลือกออาหาร โดยจะเรียกทานแต่สิ่งคี่ที่ตนชอบ

วัย ๒ ขวบครั้ง เด็กยังคงจู้จึในเร่องอาหาร และจะสามารถรับประทานโคควยตนเองถาเป็นอาหารคี่ชอบ แต่ถาเป็นอาหารคี่ไม่ถูกปากอาจไขไมยอมทานหรือคองโหแมปอน หรืออาจเป็นไปโคคี่ในช่วงแรกของการรับประทาน เด็กไขไมยอมโหแมอยู่ไกล ๆ แต่เมื่อถึงคร้งจานหลังเด็กอาจเรียกโหแมคี่มมาโหช่วยปอนโห

วัย ๓ ขวบ เด็กจะชอบทานสิ่งคี่เป็นประโยชน์มากขึ้น เช่น เนื้อ ผลไม้

^๑ Arnold Gesell and Frances L. Ilg, Infant and Child in the Culture of Today. (New York : Harper and Brothers Publishers, 1943), pp. 159 - 219.

หรือนม และคอย ๆ ยอมทานมากขึ้น เด็กสามารถจะรับประทานอาหารตามลำพัง
 ควบคุมเองได้ดีกว่านั่งรวมโต๊ะกับผู้ใหญ่ เพราะ เด็กอาจแสดงการเรียกร้องความสนใจ
 จากผู้ใหญ่จนทำให้เสียเวลาในการรับประทานมากเกินไป สำหรับการไขช้อน เด็ก
 หนึ่งบางคนทำได้ถูกต้องเหมือนผู้ใหญ่ และอาจทำได้ดีกว่าเด็กชาย ถึงในขณะนี้จะมี
 การหกหล่นบ้างก็ตามแต่เด็กจะสามารถช่วยตนเองได้อย่างสมบูรณ์ในเรื่องนี้เมื่ออายุ
 ได้ ๔ - ๕ ขวบ

๓. งานการแต่งกาย (Dressing) วัย ๒ ขวบ เด็กเริ่มสนใจใน
 เรื่องการแต่งกาย ทั้งที่การสวมใส่ยังทำได้ไม่คล่อง เช่น ไม่สามารถหิ้วควบคุมตนเอง
 ได้ แต่เด็กก็จะพยายามใส่เสื้อผ้าบางอย่างด้วยตนเอง และส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องได้รับความ
 ช่วยเหลือจากผู้ใหญ่อยู่มาก

วัย ๒ ขวบครึ่ง เด็กเริ่มมีความสามารถในการแต่งตัวมากขึ้น ถึงแม้ว่า
 ความสามารถนั้นอาจยังจำกัดอยู่ด้วยประเภทของเสื้อผ้าบางชนิด ฉะนั้นเด็ก
 ก็อาจช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามเด็กมีความสามารถในการถอดเสื้อผ้า
 ได้ดีกว่าการสวมใส่ เพราะการสวมใส่จะยังไม่สู้เรียบร้อย เช่น อาจใส่กลับหน้ากลับ
 หลัง แม้จึงต้องคอยแก้ไขให้ แต่เด็กบางคนก็มีความรู้สึกอยากเป็นอิสระสามารถทำได้
 ด้วยตนเองสลับกับความรู้สึกพึ่งพาแม่ เช่นบางครั้งแม่อาจกระตุ้นควรวางใจให้เด็กช่วย
 เหลือตนเองได้โดยเด็กจะไม่ยอมให้แม่มาถูกของตัวเขา แต่บางครั้งเด็กอาจไม่ยอม
 สวมเสื้อผ้าที่ตนเองสามารถใส่ได้เอง ทั้งนี้เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่เด็กจะต่อต้านและ
 เจ้าอารมณ์ในเรื่องการแต่งกาย

วัย ๓ ขวบ เด็กสามารถควบคุมการใส่เสื้อผ้าได้ดีขึ้นกว่าวัย ๒ ขวบครึ่ง
 เด็กสามารถคิดหรือถอดครั้งคุมได้ด้วยตนเอง แต่ความสามารถในการถอดเสื้อผ้างก็ยังคง
 ภาความสามารถในการใส่ อย่างไรก็ตามถึงแม่เด็กวัยนี้เริ่มช่วยตนเองได้มากขึ้น
 และต้องการความช่วยเหลือน้อยลง การสวมใส่ก็ยังขึ้นอยู่กับอารมณ์ของเด็กอีกด้วย
 เช่นวันนี้อาจทำได้ แต่พรุ่งนี้อาจต้องการให้แม่ช่วยเหลือ

๔. กานการขั้บถายปัสสาวะ (Bladder Control) วัย ๒ ขวบ เริ่มควบคุมการขั้บถายไคคั้ชั้ จะเห็นไคจากการทำเป็ยกรคถางเกงมีนอยลง เด็กบางคนจะพยายามไปถายควยตนเอง ดั้งแม้บางครั้งอาจถคถางเกงออกไคแต่ไปไม่ถึงห้องน้ำก็มิ และเด็กก็จะมีใจในความสามารถของตน และน่าสังเกทว่าเด็กก็มักจะบอกแม้ล่วงหน้าก่อนไปถายแม้ทุกครั้ง

วัย ๒ ขวบครั้ง เด็กส่วนใหญ่ยังค้งปัสสาวะรคที่นอนอยู่ แต่ไคยในเวลาปกติแล้ว เด็กจะสามารถไปถายปัสสาวะควยตนเองไค และเชนเดียวกับวัย ๒ ขวบที่เด็กบางคนก็มักจะบอกแม้ก่อนไปถายเสมอดั้งแม้ว่าเขาจะไม่คองการความช่วยเหลือก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการขั้บถายชั้ขึ้นอยู่กับประเภทของเสื่อผ้าที่อาจเป็นอุปสรรคคองการถค หรือการทำความสะอาคและความคุ่นเคยถคสถานทีขั้บถาย

วัย ๓ ขวบ แม้จะเริ่มให้ความช่วยเหลือนอยกว่าเมือวัย ๒ ขวบครั้ง เนื่องจากเด็กมีความสามารถที่จะไปขั้บถายในห้องน้ำไคควยตนเอง ในช่วงกลางคั้นเด็กบางคนสามารถควบคุมไม่มีการทำเป็ยกรคที่นอนนอยเชนแต่ก่อน แต่อาจมีบาง ๑ หรือ ๒ ครั้งคองสั้ปคาค

๕. กานการขั้บถายอุจจาระ (Bowel Control) วัย ๒ ขวบ วัยนี้ยังค้งคองการความช่วยเหลือจากแม้ให้พาไปห้องน้ำ แต่เด็กบางคนไม่สามารถจะถายไคถาถูกพาชั้ไปนั้ยังที่ขั้บถาย เพราะชอบที่จะคั้นไปควยตนเองมากกว่า อย่างไรก็ตามเด็กชอบที่จะอยู่ตามลำพังไคยอาจให้แม้ออกไปรอนนอกห้อง แต่เมือขั้บถายเส็จเรียบร้อยก็จะมีเรียกแม้กลับเขามาอีกครั้งเพื่อช่วยเหลือทำความสะอาคให้ แม้จึงควรทำตามวิธีที่เด็กคองการ ไคยอาจมีขนาดของสวมทีพอเหมาะที่เด็กจะสามารถไคควยตนเองไค

วัย ๒ ขวบครั้ง ลักษณะไคยทั่วไปแล้วคล้ายวัย ๒ ขวบ คือ อาจจะมีบอกให้แม้รู้ว่าคองการไปขั้บถายอุจจาระ แม้ว่าเขาจะไม่คองการความช่วยเหลือก็ตาม หรือถาแม้ช่วยเหลือถคถางเกงและพาไปนั้ที่ไคสวม เด็กก็ไม่ชอบที่จะให้แม้อยู่ควย และจะมีเรียกแม้กลับมาทำความสะอาคให้ ดั้งนั้น เด็กบางคนแทนที่จะบอกให้แม้รู้ตัวก่อนไป

ซัปดาห์ จึงบอกให้แม่รู้หลังจากที่ตนซัปดาห์มาเรียบร้อยแล้ว

วัย ๓ ขวบ เด็กในวัยนี้หลายคนที่สามารถช่วยเหลือตนเองในเรื่องนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงต้องอาศัยขอความช่วยเหลือทำความสะอาดเมื่อเสร็จแล้ว ต่อเมื่อถึงอายุ ๔ ขวบ เด็กจึงจะทำกิจกรรมนี้เป็นเรื่องส่วนตัวและสามารถช่วยเหลือตนเองได้

๖. ด้านการนอน (Sleeping) เมื่อใกล้ช่วงอายุ ๒ ขวบ เด็กจะมีลักษณะพึ่งพาผู้ใหญ่ในเรื่องการนอนมากขึ้น เช่นอาจเรียกแมกลับมากุญกับตนบ่อยครั้งหรือขอให้ช่วยพาไปห้องนอน เด็กจะเรียนรู้ที่จะนอนในลักษณะเดียวกันกับการเรียนรู้วิธีคลาน, ยืน, เดิน ฯลฯ และเป็นไปตามวุฒิภาวะ และการนอนในวัยนี้ของเด็กมีอิสระเรื่องง่าย อาจมีกิจกรรมแทรกหลายอย่างนอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว และเด็กจะเริ่มยึดมั่นในขณะที่น่าเขานอน จึงอาจให้ผู้อื่นที่มีชื่อเสียงเป็นผู้พาไปนอนจะดีกว่า

วัย ๒ ขวบครึ่ง เด็กเริ่มเป็นอิสระจากการพึ่งพาแม่หรือตกตาของเล่นที่เคยนำเขาไปนอนควมมากขึ้น เด็กจะเรียกแมกลับมากุญหาตนบ่อยกว่าช่วงอายุ ๒ ขวบ เด็กจะเรียกหาแมก้ต่อเมื่อเด็กมีความต้องการจริงๆ เท่านั้น

วัย ๓ ขวบ ถึงแมว่าในช่วงวัยเด็กจะสามารถเขานอนเองได้ตามลำพัง แต่พอดกช่วงกลางคืน เด็กบางคนอาจต้องให้แม่ช่วยพาเขานอนและเด็กจะหลับได้เร็วขึ้นถ้าผู้อนที่มีชื่อเสียงจะเป็นผู้พาเขานอน และเมื่อตนมากลางคืนก็บางคนอาจต้องวิ่งเขาไปนอนกับแม่ แต่บางคนอาจนอนคนเดียวคนเดียวสักพักก็หลับต่อได้ และเด็กบางคนก็ยังไม่สามารถเขานอนตามลำพังได้ ต้องให้แมนอนควมหรือเขาไปนอนกับแม่

๗. ด้านการล้างมือ (Washing) อายุ ๒ ขวบ เด็กจะเริ่มสนใจเรื่องการทำมาสะอาดตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการล้างมือ เนื่องจากเด็กในวัยนี้จะชอบเล่นน้ำ ไม่ใ้ใดต้องการล้างมืออย่างจริงจังและก็ยังไม่สามารถล้างมือได้อย่างถูกต้องตามวิธีให้สะอาดอีกควม

วัย ๒ ขวบครึ่ง เด็กจะมีความตั้งใจในการลงมือให้ถูกวิธีมากขึ้น ลงได้ สะอาดกว่าวัย ๒ ขวบ แต่ก็ยังมีนิสัยชอบเล่นน้ำ เล่นฟองสบู่เช่นเดิม

วัย ๓ ขวบ เด็กสามารถลงมือใดควยตนเองอย่างถูกวิธี

๘. การเล่น (Playing) ในช่วงใกล้ ๒ ขวบ เด็กจะเริ่มเข้าสู่ระยะของการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น เด็กจะเล่นคนเดียวตามลำพัง โดยเฉพาะถ้าเด็กผู้นั้นได้รับการกระตุ้นการฝึกให้คุ้นเคยกับผู้อื่นก็จะสามารถนั่งเล่นตามลำพังได้ แต่ถาเด็กผู้นั้นเคยแตงงเล่นใกล้ ๆ ผู้ใหญ่ เด็กก็จะปฏิเสธที่จะนั่งเล่นตามลำพังคนเดียว เด็กจะเล่นเงียบซัน และจะชอบสนใจในสิ่งที่เคลื่อนไหวและหมุนได้ เช่น รถ, เป็นต้น

วัย ๒ ขวบครึ่ง การเล่นหรืออุปกรณ์ยังเหมือนวัย ๒ ขวบ เด็กมักชอบนั่งเล่นคนเดียว สามารถเล่นตามลำพังในทองใด ระยะนี้เด็กบางคนจะหวงของเล่น การเล่นอาจเลียนแบบกิจกรรมประจำวันของผู้ใหญ่ที่พบเห็น หรือถาการเล่นนอกบ้านเป็นกลุ่ม เด็กก็ยังคงยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางเช่นเดิม

วัย ๓ ขวบถึง ๓ ขวบครึ่ง ในวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลนี้ เด็กจะเล่นคนเดียวในทองหรือในสนาม และจะเพลินกับการเล่นจนแมตองเขาไปขัดจังหวะ ในวัยนี้เด็กจะเริ่มเล่นควยกันในหมู่เด็กรุนเดียวกับคน เด็กชอบเล่นเป็นกลุ่มนอกบ้านมากขึ้น เนื่องจากทองการสำรวจในสิ่งที่เขาได้พบและเรียนรูควยตนเอง การเล่นแบบจินตนาการของเด็กซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ ๒ ขวบครึ่ง จะมาสูงสุดใวัยนี้ อยางไรก็ตามถึงแมเด็กจะเพลินเพลินกับการเล่น หากพ่อแม่ขัดจังหวะเพื่อเรียกไปทำกิจกรรมส่วนตัว อยางอื่น ๆ เด็กก็จะยินยอมอยางไม่มีการขัดขืน

ความสำคัญของตัวแปรที่ศึกษา

๑. ความสำคัญในคานเทศ

ใการศึกษาพัฒนาการและความสามารถในการแสดงพฤติกรรมอยาง

เป็นอิสระด้วยตนเองนั้นดังกล่าวดูแล้ว การเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลมาก แม้ว่าจากการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางการเคลื่อนไหว จะพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ ทรายบิลท์เด็กหญิงและเด็กชายได้รับการฝึกการส่งเสริมและมีโอกาสในการฝึกเท่ากัน แต่ผลจากวัฒนธรรมก็ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเพศขึ้นในช่วงอายุวัยก่อนเข้าเรียน และจะชัดเจนเมื่อเติบโตขึ้น เพราะวัฒนธรรมจำกัดโอกาสในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังการศึกษาการเลี้ยงดูในวัฒนธรรมต่าง ๆ กันดังนี้

จากการศึกษาของโรมนี (Romney, ๑๙๖๓) ได้ศึกษาในเม็กซิโก พบว่า พ่อแม่ชอบที่จะมีบุตรหลาย ๆ คนเพื่อช่วยทางงานเศรษฐกิจ พ่อจะชอบลูกชาย เพราะจะได้ช่วยพ่อ ส่วนแม่จะชอบลูกสาวมากกว่า ในช่วงวัยเด็กตอนต้นซึ่งเด็กยังไม่มีการรับผิดชอบพ่อแม่จะให้การเล่นที่เหมือน ๆ กัน พฤติกรรมทางสังคมในเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศจะเด่นชัดขึ้นเมื่อเด็กอายุ ๕ หรือ ๖ ปี การฝึกให้เด็กรับผิดชอบจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปเมื่อเด็กอายุได้ ๒ หรือ ๓ ปี แม่จะฝึกลูกสาวให้ช่วยงานบ้านเช่น เลี้ยงน้อง, ก่อไฟ หิวน้ำ เลี้ยงสัตว์ ทำความสะอาดและซักเสื้อผ้า ส่วนเด็กชายในวัยเดียวกันนี้จะเริ่มช่วยงานบ้านที่หนักกว่า เช่น ฆ่าฟัน นำอาหารไปส่งให้พ่อในทุ่งนา

เกอร์ท (Gartz, ๑๙๖๑) ได้ศึกษาในชวา พบว่าพ่อแม่จะสนใจเอาใจใส่ในลูกชายมากกว่าลูกหญิง ในระยะต้น ๆ และเด็กหญิงถูกฝึกในเรื่องระเบียบ

^๑ Elizabeth Hinlock, Child Development, p. 140.

^๒ George M. Guthrie and Pepita Jimenez Jacobs, Child Rearing and Personality Development in the Philippines (Pennsylvania : The Pennsylvania State University, 1966), p. 29.

วินัยก่อนเด็กชาย โดยให้รับผิดชอบงาน เช่น การไปซื้อของ ขายสินค้า และทำงานบ้าน ในขณะที่เด็กชายสามารถจะไปเล่นกับเพื่อน ๆ ได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อในงานบ้าน เด็กหญิงจะคงอยู่กับบ้านและช่วยเหลือรับผิดชอบงานบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระมารดา

จากการศึกษาของ ฮูว (Hsu, ๑๙๔๘) ซึ่งได้ทำการศึกษาในประเทศจีน พบว่า พ่อแม่จะให้ความรักความสนใจต่อลูกชายมากกว่าลูกสาว พออายุ ๔ หรือ ๕ ปี เด็กหญิงจะมีภาระเพิ่มขึ้น เช่น เลี้ยงน้อง ทำความสะอาดเสื้อผ้า ช่วยทำครัว และต่อมาเมื่ออายุ ๑๒ หรือ ๑๓ ปี เด็กหญิงจะรับภาระของแม่ไว้ทั้งหมดในขณะที่เด็กชายยังไม่ต้องทำอะไรเลย แม่จะเป็นผู้อบรมระเบียบวินัยให้ทั้งลูกหญิงและชาย ต่อมาพอจะรับหน้าทึอบรมลูกชายแทนแม่ ส่วนแม่ก็จะอบรมลูกหญิงและจะฝึกความเป็นระเบียบให้แก่ลูกหญิง เข้มงวดกว่าเด็กชาย

ในอเมริกาเฟลส ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเลี้ยงดูของแม่ที่มีผลต่อความเป็นอิสระแก่ตนเอง ในกลุ่มตัวอย่างเด็กอายุ ๐ - ๓ ปี พบว่า แม่ที่ปกป้องลูกให้ความช่วยเหลือล็กเสมอ เมื่อลูกขอความช่วยเหลือทำให้พฤติกรรมพึ่งพาสูงขึ้น และมีความเป็นอิสระน้อยลง และพบวาคาสหสัมพันธ์ของพฤติกรรมการปกป้องของแม่ที่มีต่อลักษณะการพึ่งพาในเพศชายมีสูงกว่าในเพศหญิง และคาสหสัมพันธ์ของความเข้มงวดของแม่ต่อลักษณะการพึ่งพาของเด็กจะมีค่าเป็นบวกจนถึงอายุ ๑๐ ปี และในชายจะมีความมากกว่าเพศหญิง แต่เมื่อพ้นจากอายุ ๑๐ ปีไปแล้ว คาสหสัมพันธ์ในเด็กชายจะเป็นลบ ส่วนในเด็กหญิงจะยังคงเป็นบวกอยู่ อาจเป็นเพราะว่า แม่เข้มงวดกับเด็กหญิงมากกว่า และมีแนวโน้มจะส่งเสริมความเป็นอิสระในเพศชายก็ได้ (ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม) แม่ที่ต้องการให้ลูกยอมทำตามและเชื่อฟัง จะมีกฎเกณฑ์มากและจะขมขู

๑ Ibid., p. 30.

๒ Ibid., 30 - 32.

ลงโทษ เพราะไม่ชอบที่จะให้ลูกเป็นอิสระแก่ตนเอง โดยเฉพาะในเพศหญิงจึงมีลักษณะ
พึ่งพามากกว่าในเพศชาย

สำหรับในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ชูจิตต์ พิทักษ์ผล ได้ทำวิจัยเรื่อง
การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ในจังหวัดพระนครและ-
ธนบุรี โดยวิธีสัมภาษณ์ มารดากลุ่มตัวอย่าง ๓๐ คน เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในคาน
ต่าง ๆ เป็นต้นว่า การฝึกการขับถ่าย การรับประทานอาหาร การทำความสะอาด
พบว่ามารดาส่วนมากเริ่มสอนให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองตั้งแต่อายุน้อย เด็กจึงทำงานได้
ตั้งแต่อายุ ๒ - ๓ ขวบ เด็กจะสามารถหิมของใหม่ตามราคาได้ โดยที่เด็กหญิงและ
เด็กชายเริ่มได้รับการฝึกหัดให้ช่วยตนเองในวัยเดียวกัน และเด็กก็ปฏิบัติได้ในอายุ
เท่า ๆ กัน แสดงว่าพ่อแม่ฝึกหัดลูกโดยไม่ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ
เลย

ต่อมาปี ๒๕๑๔ กาญจนา คำสุวรรณ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
แบบเน้นการฝึกให้พึ่งตนเอง พัฒนาการทางความคิดตามทฤษฎีของเปียเจท์ และ-
สัมฤทธิ์ผลในการเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างไร พบว่า จากการศึกษาการฝึกให้พึ่ง
ตนเองตามพฤติกรรมจริง ตามมาตรฐานของสังคม และพฤติกรรมรวม เมื่อดูการวัด
พฤติกรรมจริงในการฝึก คะแนนเฉลี่ยของเพศชายและหญิงไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

อ้างใน Langdon E. Longstreth, Psychological Development
of the Child (New York : The Renold Press, 1968), pp.382-384.

ชูจิตต์ พิทักษ์ผล "การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจสังคมต่ำในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (ปริญญานพนธมหาบัณฑิต วิทยาลัย-
วิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๐๕), หน้า ๑๕๖.

ที่ $p < .05$ แต่การวัดพฤติกรรมตามมาตรฐานของสังคมในการฝึก คะแนนเฉลี่ยของการฝึกเด็กชายจะสูงกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < .05$ เนื่องจากวัฒนธรรมของสังคมไทยมุ่งหวังที่จะให้เด็กชายพึ่งตนเองมากกว่าเด็กหญิง เพราะถือว่าเป็นเพศที่แข็งแกร่งกว่า

จากงานวิจัยด้านความแตกต่างทางเพศที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า พ่อแม่ในวัฒนธรรมต่าง ๆ กันก็จะฝึกลูกให้มีบทบาททางเพศที่เหมาะสมตามสังคมของตน ซึ่งก็นับว่าน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่อาจมีอิทธิพลให้แม่ในชนบทของเราฝึกลูกชายและลูกหญิงแตกต่างกันไปก็ได้

๒. ความสำคัญของลำดับที่การเกิด

จากการศึกษาของนักจิตวิทยา พบว่า ลูกคนโตมีแนวโน้มที่จะเป็นอิสระและประสบความสำเร็จมากกว่า แต่ขณะเดียวกันก็มีความวิตกกังวลมากกว่าลูกคนรอง ในขณะที่เดียวกันพบว่าลูกคนที่ ๒ ในครอบครัวที่มีลูก ๒ คน หรือลูกคนเล็กในครอบครัวใหญ่จะมีความมั่นใจสูง และมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ดีกว่าพี่คนโต ลักษณะที่แตกต่างกันนี้ก็น่าจะเนื่องมาจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากครอบครัวต่างกันนั่นเอง ลูกคนโตจะมีโอกาสอยู่กับพ่อแม่มากกว่า และนี่ประสบการณ์เรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่ได้อย่างเต็มที่มากกว่าลูกคนรอง พ่อแม่ก็จะรู้สึกชื่นชอบกับความสามารถ

กาญจนา คำสุวรรณ "ความสัมพันธ์การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวเมือง พัฒนาการทางความคิด ตามทฤษฎีของเปียเจต์ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน" หน้า ๘๔ - ๘๕.

Irving B. Weiner and David Elkind, Child Development: A Core Approach, (New York : John Wiley & Sons, 1972), p. 89.

ของลูกคนแรกมาก่อน โดยมีการไทราน์วล ก้าวใจ คำชมเชยมากกว่าเนื่องจาก เป็นประสบการณ์มีลูกเป็นครั้งแรกนั่นเอง ต่อมาเมื่อมีน้องใหม่เกิดขึ้น ลูกคนโตจึง ต้องเรียนรู้ที่จะแบ่งความสนใจของพ่อแม่ไปสู่ น้อง พ่อแม่ก็จะเริ่มคาดหวังให้ลูกคนโตมีความรับผิดชอบและมีพฤติกรรมที่พิเศษเฉพาะสมมากขึ้น และปฏิบัติต่อลูกคนรองว่าเป็นเด็กเล็กกว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกคนรองได้พึ่งพาพ่อแม่มากกว่าเป็นผลตามไปควย

สแตนเลย์ แซคเตอร์ (Stanley Schachter, ๑๙๕๕) มีความเห็นสอดคล้องว่าลำดับที่การเกิดเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่สำคัญตัวหนึ่ง และน่าจะเป็นความจริงว่าผลจากการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อลูกคนโตนั้นแตกต่างไปจากลูกคนรอง อย่างน้อยลูกคนโตก็ได้รับความสนใจ ความรักอยู่เพียงคนเดียวจนกว่าจะมีน้องคนต่อไปอยู่แล้ว และแม้ว่าจะมีน้องคนต่อ ๆ มาไว้ความรักความสนใจจากพ่อแม่ ลูกคนโตก็ยังคงมีความรู้สึกเป็นหนึ่งอยู่นั่นเอง และจะมีฐานะมากกว่าคนอื่น มีความรับผิดชอบมากกว่า รวมทั้งเราสามารถที่จะคาดหวังสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าจากลูกคนโต

บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, ๑๙๕๕) ได้กล่าวถึงการศึกษเกี่ยวกับลูกคนโต คนรอง ของแซคเตอร์ว่า ลูกคนโตมักได้รับความสนใจและยอมรับต่อการควบคุมระเบียบจากพ่อแม่มากกว่า และเป็นอิสระมากกว่าลูกคนรอง ส่วนลูกคนต่อ ๆ มาก็น่าจะก้าวร้าวและมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

^๑ Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, pp. 321 - 322.

^๒ Urie Bronfenbrenner "The Changing American Child, A Speculative Analysis," in Child Development and Behavior, ed. Freda Rebelsky and Lynn Dorman (New York : Alfred A. Knopf, 1970), p. 146.

พฤติกรรมและลักษณะที่ต่างกันนี้ ก็สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อลูกต่างกันนั่นเองดังกล่าวแล้ว ทั้งการทดลองของเออร์มา ฮิลตัน (Irma Hilton, ๑๙๖๗) ได้ทำการทดลองถึงพฤติกรรมแม่และเด็กอายุ ๔ ขวบ ในสภาพการทดลองภาพปริศนา พบว่า แม่ของลูกคนโตจะเริ่มกระตุ้นให้ลูกทดลอง พร้อมทั้งให้คำแนะนำและมักจะเข้าไปยุ่งในกิจกรรมของเด็ก ส่วนแม่ของลูกคนรอง จะให้ลูกเริ่มทดลองด้วยตนเองเมื่อเด็กพร้อม นอกจากนั้นแม่ของลูกคนโตมักมีท่าทางแสดงออกถึงความรัก และให้การเสริมแรงทางอารมณ์แก่ลูก เช่น การกอดจูบ เมื่อลูกประสบความสำเร็จในการทำงาน ลูกคนโตจึงมีแนวโน้มที่จะพึ่งพาขอความช่วยเหลือมากกว่าลูกคนรอง

แมรี เค โรธบาร์ท^๒ (Mary K. Rothbart, ๑๙๗๑) ได้จัดสภาพการทดลองดูพฤติกรรมการพึ่งพาของลูกที่มีต่อแม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นแม่และเด็กจำนวน ๕๖ คน เป็นชาย ๒๖ คน และหญิง ๓๐ คน ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนอนุบาล โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องมาจากครอบครัวที่มีลูก ๒ คน ซึ่งมีพี่น้องอายุต่างกัน ๒ ปี กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งจะมีน้องอายุอ่อนกว่าตนเอง ๒ ปี และกลุ่มตัวอย่างอีกครึ่งหนึ่งจะตอมน้องอายุแก่กว่าตนเอง ๒ ปี โดยจัดสภาพการทดลองให้แม่ปฏิบัติต่อลูกในสภาพการทดลอง ๕ คือ

๑. ให้เด็กเข้าไปในห้องพี่ของตน หนังสือการ์ตูนก่อน จากนั้นให้ออกมาหาแม่ แล้วให้แม่ถามว่าเห็นอะไรบางในห้องนั้น เพื่อดูลักษณะการโต้ตอบระหว่าง

^๑ อ้างใน Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, p. 322.

^๒ Mary K. Rothbart "Birth Order and Mother Child Interaction in an Achievement Situation," in Influences of Human Development, ed. Urie Bronfenbrenner and Maureen A. Mahoney (Illinois : The Dryden Press, 1975), pp. 243 - 253.

แม่กับลูก

๒. ให้แม่อธิบายการตัดสินใจ ๆ ให้ลูกของตนฟัง เพื่อรู้ถึงลักษณะการอธิบายถึงตัวละคร หรือคติที่โศกนาฏของลูกที่มีลำดับที่เกิติดังกัน จะมีลักษณะการสนทนากันอย่างไรบ้าง รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการอธิบาย

๓. แม่ให้ลูกของตนดูภาพสัตว์ ๒๐ ชนิด เป็นเวลา ๓ นาที แล้วให้คิดว่างให้ลูกระลึกถึงชื่อสัตว์ที่ใดรูปไปแล้ว รวมทั้งให้แม่ประเมินดวงหน้าของลูกของตนว่าจะจำได้เท่าไร โดยผู้ทดลองบอกเกณฑ์เฉลี่ยของเด็กทั่วไปให้

๔. ให้อธิบายการทำงานเครื่องจักรจากแผนภูมิที่ให้โดยให้ใช้คำพูดของตนเองอธิบายให้เด็กเข้าใจเพื่อรู้เวลาที่แม่ใช้ในการอธิบาย คำชมเชย หรือคำวิจารณ์ที่แม่ใช้กับลูกของตน

๕. สภาพิจารณาส่งท้ายให้ช่วยกันตอบภาพปริศนาในเวลา ๖ นาที โดยให้แม่ให้หน้าช่วยแนะนำลูกแต่ไม่บอกวิธีการทั้งหมด

หลังจากนั้น ให้แม่และลูกช่วยกันเก็บสิ่งของในห้องทดลองให้เรียบร้อย เพื่อดูความร่วมมือระหว่างแม่และลูก ผลออกมาปรากฏว่าลูกคนโตทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีพฤติกรรมการร่วมมือดีกว่าลูกคนรอง

แม้รีโศกรูปผลว่า แม่ของลูกคนโตก็มีพฤติกรรมบังคับและคาดหวังให้ลูกคนโตประสบความสำเร็จในการทำงานมากกว่าลูกคนรอง

นอกจากนี้งานวิจัยอื่น ๆ ก็ได้ผลสอดคล้องกับงานวิจัยของแมรี เช่น บอสซาร์ด (Bossard, ๑๙๔๕) พบว่า พ่อแม่จะคุยและมีความสัมพันธ์กับลูกคนโตมากกว่า ส่วนโรเซน (Rosen, ๑๙๖๑) และฟิลลิปส์ (Phillips, ๑๙๖๖) พบว่าพ่อแม่ให้ความสนใจลูกคนโตมากกว่าเช่นกัน

และจากผลการวิจัยอื่น ๆ ก็แสดงให้เห็นว่า ยิ่งลำดับที่การเกิดเป็นลูกคน

คนมากเท่าใด เด็กก็จะยิ่งได้รับความสนใจ คำแนะนำจากพ่อแม่มากขึ้นเท่านั้น แต่
อย่างไรก็ตามไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่การ เกิดกับการยอมรับในตัวเด็กของพ่อ
แม่ แต่กลับเป็นความจริงที่ว่าลำดับที่การ เกิดมีผลต่อการปฏิบัติและทัศนคติของพ่อแม่ ซึ่งจะ
มีผลถึงบุคลิกภาพต่อไปได้

ดังนั้น จึงน่าที่จะได้ศึกษาถึงเด็กเล็กในชนบทของไทยเราบ้างว่า ลำดับที่
การเกิดจะมีผลทำให้เด็กมีการแสดงพฤติกรรมพื้นฐานในลักษณะต่าง ๆ เหมือนกันหรือ
ต่างกันอย่างไรบ้าง

๓. ความสำคัญของฐานะเศรษฐกิจสังคม

นักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ให้ความสนใจในเรื่องตัว
แปรทางฐานะเศรษฐกิจสังคมอยู่เสมอ และถือเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่ง เพราะ
มีความเชื่อวาระดับชั้นสังคมที่ต่างกันจะมีการ ฝึกหัดเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันไปด้วยซึ่งทำ
ให้มีผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กเช่นกัน และการศึกษาในช่วงปี ๑๙๔๐ -
๑๙๕๐ พบว่า แม่ในครอบครัวชั้นกลาง มีความเข้มงวด และกระตุ้นเร้าเราเด็กให้ช่วย
ตนเองเร็วกว่าแม่ครอบครัวชั้นต่ำ แต่การศึกษาวิจัยในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
ผลที่ได้ออกมาในลักษณะตรงกันข้าม โดนลว่า แม่ในครอบครัวชั้นกลางจะอบรมระเบียบ
วินัยด้วยความรัก ความอบอุ่น ไม่เรียกร้องในเรื่องการฝึกการขับถ่าย การทำความสะอาด
สะอาดจากเด็กมากเท่าครอบครัวชั้นต่ำ มีการลงโทษที่รุนแรงน้อยกว่า ส่วนแม่ใน
ครอบครัวชั้นต่ำจะมีการ ลงโทษทางร่างกายและเข้มงวดมากกว่า

^๑ Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, p. 323.

^๒ G.R. Medinnus, R.C. Johnson, Child and Adolescent Psychology, (New York : John Wiley & Sons, 1969), pp.242-243.

ซึ่งในเรื่องฐานะเศรษฐกิจสังคมนี้ คอห์น (Kohn, ๑๙๖๓) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า พ่อแม่ของชนชั้นกรรมกรจะยึดมั่นในประเพณีแบบเดิม ส่วนพ่อแม่ในชนชั้นกลางจะยอมรับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น พ่อแม่ในชั้นกรรมกรจะอบรมให้ลูกเชื่อฟังยึดมั่นในค่านิยมตามแบบพ่อแม่ ขณะที่พ่อแม่ในชั้นกลาง จะสนใจส่งเสริมให้ลูกตัดสินใจเลือกค่านิยมของตัวเอง และมีอิสระในการทำสิ่งต่าง ๆ จริงอยู่ที่แม่ทุกคนมีความรักลูกเท่ากัน และมีจุดประสงค์ใหญ่ร่วมกัน แต่เนื่องจากการมองโลกที่ต่างกันก็จะทำให้แม่ของแต่ละกลุ่มมีวิธีการในการฝึกลูกของตนต่างกันไปทั่ว ดังนั้น ถึงแม้ว่าแนวโน้มในปัจจุบันนี้จะพบว่า ความแตกต่างระหว่างชนชั้นเริ่มลดลงก็ตาม แต่ความแตกต่างในบางลักษณะเช่นการฝึกลูกในกิจกรรมต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ ดังจะกล่าวในตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้พอเป็นสังเขป

ผลการวิจัยของเชียร์ส แมคคอบี และเลวิน (๑๙๕๗) พบว่า ในครอบครัวชั้นกลาง พ่อแม่จะสนใจสร้างพฤติกรรมที่ต้องการในเด็ก โดยวิธีให้ความรัก การลงโทษที่ไม่รุนแรง แต่จะใช้เหตุผลที่แฝงไว้ด้วยอำนาจ เพื่อให้เด็กเข้าใจสถานการณ์ของตนและยอมทำตาม ซึ่งการฝึกดังนี้มีผลให้เด็กทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ต้องการได้ดีกว่าในสังคมระดับต่ำ เช่น การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ หรือความมีสัมฤทธิ์ผลในการทำสิ่งต่าง ๆ ^๒ และพบว่า แม่ในระดับกรรมกรเริ่มฝึกให้ลูกช่วยภายในเวลาใกล้เคียงกับแม่ชั้นกลาง แต่ลูกทำได้เร็วยากกว่าและเร็วกว่าประมาณครึ่งเดือน

^๑ Ibid., pp. 243 - 244.

^๒ อ้างใน Urie Bronfenbrenner "The Changing American Child, A Speculative Analysis" in Child Development and Behavior, pp. 145 - 146.

เพราะแม่ที่อยู่ในระดับต่ำใช้การลงโทษและคว่ำมือลูกตายและทะเลาะมากกว่าและมีความเข้มงวดมากขึ้นใหญ่ทั้งตัวเองมากกว่า

ในปี ๑๙๖๔ แมคคอบีและคณะ ได้ศึกษาพบว่า พ่อแม่จากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจสูงจะอ่อนอดทนตามลูก และไม่เข้มงวดนักในเรื่องการหยานนม การฝึกการขับถ่าย มารยาทบนโต๊ะอาหาร การทำตามกฎเกณฑ์ในบ้าน ความเป็นระเบียบ เวลาเข้านอน หรือบทบาทที่เหมาะสมทางเพศ แต่จะมีความคาดหวังในเรื่องการเรียนสูงกว่า แม่จากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจต่ำ และพบว่าในระหว่างแม่ฐานะเศรษฐกิจต่ำกับแม่ในฐานะชั้นกลาง แม่ฐานะเศรษฐกิจต่ำจะเข้มงวดเรื่องการฝึกความเชื่อฟังมากกว่า

ในวัฒนธรรมที่ต่างกัน ที่มีผลทำให้การฝึกหัดในแต่ละระดับสังคมต่างกันไปด้วย เช่น ในเรื่องการฝึกหัดการขับถ่าย แม่ครอบครัวชั้นกลางในอเมริกาจะเริ่มฝึกในช่วงปีที่ ๒ และแม่จากครอบครัวชั้นต่ำจะมีแนวโน้มเริ่มฝึกเร็วกว่า ซึ่งจากการสัมภาษณ์จะเริ่มฝึกระหว่าง ๘ - ๑๔ เดือน และสิ้นสุดเมื่อ ๑ ขวบครึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม พวกที่ฝึกช้าจะใช้เวลาในการฝึกน้อยกว่าพวกที่เริ่มฝึกเร็วเกินไป ส่วนประเทศทางยุโรปจะฝึกเร็วกว่านี้ เช่น อายุเฉลี่ยของการฝึกในลอนดอน ๔.๖ เดือน ปารีส ๘.๔ เดือน และสต็อกโฮล์ม ๑๒.๔ เดือน และพบว่า แม่ในสังคมชั้นสูงในลอนดอนจะฝึกเร็วกว่าแม่ในสังคมชั้นต่ำ

^๑ Robert R. Sears, Eleanor E. Maccoby & Harry Levin, Pattern of Child Rearing p. 160.

^๒ อางใน Mollie S. Smart and Russell C. Smart, Children Development and Relationships, 4th ed. (New York: The Macmillan Co., 1968), p. 138 - 140.

^๓ Paul H. Mussen, John J. Conger and Jerome Kagan, Child Development and Personality 3rd ed. (New York : Harper & Row Publishers, 1963), pp. 261 - 262.

แดนซิงเจอร์ (Danzinger, ๑๙๖๐) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกให้ลูกฟังตนเองในประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นแมชวาระวาจำนวน ๖๐ คน ซึ่งแบ่งชั้นฐานะเศรษฐกิจตั้งคนตามอาชีพของสามีออกเป็น ๓ กลุ่มระดับต่ำ กลาง และสูง ผลปรากฏว่า แมในระดัปลังคมชั้นต่ำ เน้นการฝึกให้ลูกฟังตนเองต่ำสุด และแมในระดัปลังคมชั้นสูง เน้นการฝึกให้ลูกฟังตนเองสูงสุด

แมคแคนเลส (McCandless, ๑๙๖๐) ได้ศึกษาถึงวิธีการเลี้ยงดูเด็กในประเทศปากีสถานตะวันตก โดยศึกษากับชาวชนบทซึ่งอาจจะเทียบได้กับชนชั้นกลางระดับต่ำ และชนชั้นกลางสูงของอเมริกา พบว่า แมชวาระวาจะสอนปรนตามเด็กของตนใน ๔ ด้าน คือ การรับประทานอาหาร การขี้นถ่าย การฟังพาท และการก้าวร้าว ซึ่งแมของเด็กในระดัปลังคมชั้นต่ำ และชั้นต่ำระดับต่ำในเมืองใหญ่ ๆ ของปากีสถานก็มีลักษณะเช่นนี้เหมือนกัน^๒

สำหรับในชนบทไทย แมจะฝึกการขี้นถ่ายให้ลูกอย่างด้อยไปไม่มี การลงโทษ และแมจะเป็นผู้พา เด็กไปถ่ายอุจจาระนอกบ้าน แต่ก็หัดให้เป็นนิสัยเมื่อเด็กเดินได้และพูดได้เสียก่อน เริ่มแรกแมอาจสอนให้ถ่ายลงคูตั้น ๆ ข้างบันไดบ้าน และเมื่อเด็กอายุได้ ๑๘ เดือน ก็จะพอควบคุมการขี้นถ่ายควยตนเองได้ จนถึงอายุ ๒ ขวบ เด็กบางคนก็จะสามารถไปขี้นถ่ายได้ควยตนเองโดยไม่มีใครช่วยเหลือ และต่อมาแมก็จะสอนให้ลูกถ่ายอย่างเป็นที่เป็นทาง เช่นใช้ส้วมถ้ำหรือส้วมหลุมของ

^๑ Kurt Danziger, "Independence Training and Social Class in Java, Indonesia," Journal of Social Psychology (February 1960) : 65 - 74.

^๒ Boyd R. McCandless, Children Behavior and Development, p. 105.

ครอบครัวได้ จนถึงอายุประมาณ ๓ ขวบ เด็กในชนบททุกคนก็สามารถช่วยตนเองได้
ในเรื่องนี้

ศรีสวัสดิ์ ชลวิสุทธิ ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแม่ ๓๐ คน ซึ่งอยู่ใน
ครอบครัวชั้นกลางระดับสูง และชั้นกลางระดับต่ำ พบว่า การฝึกเรื่องการขับถ่ายใน
ทั้ง ๒ กลุ่ม มีความแตกต่างกันบ้าง โดยแม่เด็กจากครอบครัวชั้นกลางระดับสูง มีแนว
โน้มที่จะเข้มงวด ในการฝึกการขับถ่ายมากกว่าแม่จากกลุ่มชั้นกลางระดับต่ำ โดยจะ
เริ่มฝึกเด็กเมื่อเด็กได้ ๓ - ๔ เดือน ส่วนกลุ่มชั้นกลางระดับต่ำจะเริ่มฝึกเด็กก็ต่อเมื่อ
เด็กเริ่มที่จะนั่งได้และเข้าใจภาษาที่แม่พูด และพบว่าแม่จากครอบครัวชั้นกลางระดับสูง
จะฝึกลูกให้สามารถช่วยตนเองได้ในเรื่องการกิน การแต่งตัว การอาบน้ำ ในช่วง
อายุที่เร็วกว่า ครอบครัวชั้นกลางระดับต่ำ สำหรับการลงโทษ แม่จากทั้ง ๒ กลุ่ม ไม่
ชอบการลงโทษควยวิธีตีเด็ก จะตีเป็นบางครั้งซึ่งก็แล้วแต่อารมณ์ของแม่

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับฐานะ เศรษฐกิจในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ได้ผล
แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็อาจขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นที่มีอิทธิพลทำให้การอบรมเลี้ยง
ดูผิดแผกกัน ดังนั้น จึงน่าจะได้อศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับฐานะ เศรษฐกิจต่างกัน
ในชนบทของเราดูบ้างว่าในสภาพเช่นนั้นฐานะ เศรษฐกิจสังคมมีผลต่อความสามารถในการ
ช่วยเหลือตนเองของเด็กหรือไม่อย่างไร

^๑ John E. De Young, Village Life in Modern Thailand
(Berkeley and Los Angeles : University of California Press,
1966), pp. 53 - 54.

^๒ ศรีสวัสดิ์ ชลวิสุทธิ "การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจ สังคมระดับกลางในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๐๕)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะศึกษาข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะสภาพวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๔ นักสังคมศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) เยล (Yale) และคอร์เนล (Cornell) จึงศึกษาถึงแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กข้ามวัฒนธรรม (รวมทั้งความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพด้วย) ผู้นำในโครงการนี้คือ วิทคิง และไฮลด์^๑ ศึกษาในเขตชนบทของ ๖ ประเทศ ได้แก่

- ญี่ปุ่น
- ฟิลิปปีนส์
- อเมริกา
- เคนยา
- อินเดีย
- เม็กซิโก

โดยคณะวิจัยชุดนี้มีความเชื่อว่าแบบแผนการเลี้ยงดูที่ต่างกันย่อมนำไปสู่บุคลิกภาพที่แตกต่างกันซึ่งมีผลต่อผู้ใหญ่มาก ในการศึกษาคครั้งนี้ได้ส่งผู้วิจัยเขาไปศึกษาแห่งละ ๒ คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแหล่งละ ๒๔ คน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ ๓ - ๑๐ ปี วิธีการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์, การสังเกตพฤติกรรมตรง และจากการใช้เครื่องมือทดสอบทางจิตวิทยาหลายแบบ เพื่อที่จะดูสัมพันธ์ภาพและการเลี้ยงดูของแม่พิมพ์ต่อลูก จึงจะได้กล่าวรายละเอียดเฉพาะ ๓ ประเทศแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น

^๑ Beatrice Whiting, Six Culture Studies of Child Rearing (New York : John Wiley & Sons, 1963), pp. 1 - 13.

ฟิลิปปินส์ และอเมริกา ต่อไป

การศึกษาในประเทศญี่ปุ่น

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ มาร์เรตซกี (Maretzki, ๑๙๖๓) ได้ศึกษาที่หมู่บ้าน
โอกินาวา (Okinawan Village) ในตำบลไทรา (Taira)

ในสังคมนี้พ่อแม่เห็นว่าทารก ยังไม่มีความสามารถในการช่วยตนเอง หรือ
ในการเรียนรู้จนกว่าจะมีอายุได้ ๒ ขวบ ช่วงนั้นเด็กจะมีพฤติกรรมแบบตามใจตัวเอง
ไม่มีความสามารถควบคุมตนเองได้ แต่เมื่อเริ่มเขาเรียน พ่อแม่จะเริ่มคาดหวังให้
เด็กมีการตอบสนองแบบผู้ใหญ่ แต่แม่บางคนก็ยังคงแสดงพฤติกรรมปกป้องลูกอยู่มาก จน
เมื่อเด็กอายุได้ ๕ ขวบ พ่อแม่จะเริ่มคาดหวังให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมอิสระ และหลัง
จากที่เด็กได้รับรางวัลการเสริมแรงในการแสดงพฤติกรรมความเป็นอิสระ ต่อมาเด็ก
ก็จะคอย ๆ เขาสุขภาพที่เรียนรู้ได้และการลงโทษก็จะเริ่มมีในวัยนี้ พฤติกรรมพื้นฐาน
ของเด็กชาวญี่ปุ่นกล่าวได้เป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

การรับประทานอาหาร เมื่อเด็กอายุ ๒ ขวบ แม่จะฝึกให้ลูกรับประทาน
อาหารด้วยตนเอง ถึงแม้แม่จะมีหกบางแม่ก็จะไม่ดูว่า และสมาชิกในบ้านจะช่วยกันกระตุ้น
ให้เด็กกินข้าวให้เรียบร้อยโดยไม่มีการดุลงโทษ เด็กจะไซตะเกียบโดยผู้ใหญ่จะวาง
ตะเกียบลงในมือเด็ก จับมือเด็กให้จับตะเกียบให้ถูกวิธีและจะช่วยจนกระทั่งเด็กมีความ
ต้องการเป็นอิสระจะตัวเอง ผู้ใหญ่จะปล่อยให้เด็กทำเองเมื่อเด็กชำนาญขึ้น

^๑ Thomas W. Maretzki and Hatsumi Maretzki, "Taira : An
Okinawan Village," in Six Culture Studies of Child Rearing,
pp. 476 - 490.

^๒ George M. Guthrie and Pepita Jimenez Jacobs, Child
Rearing and Personality Development, p. 15.

การแต่งกาย ในบ้านที่มีญาติที่โตกว่า เด็กจะถูกตามใจมากและจะได้รับความช่วยเหลือในด้านการแต่งกาย ทำให้เด็กมีนิสัยพึ่งพาแบบเด็กเล็ก ๆ แม้ว่าอายุจะไล่ ๔ - ๕ ปีแล้วก็ตาม ฉีกกับลูกคนโตในบ้านที่ไม่มีญาติผู้ใหญ่ จะถูกฝึกให้สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ดีกว่า

การขี้ด้าย เด็กในวัยก่อนเข้าโรงเรียน เริ่มเรียนรู้ที่จะควบคุมการขี้ด้าย และเด็กจะไม่สวมกางเกงจนกว่าจะควบคุมการขี้ด้ายได้ ปกติจะอยู่ในอายุประมาณ ๔ ขวบ ในเด็กเล็กจะขี้ด้ายทั่วไป เมื่อแม่เห็นก็ทำความสะอาดให้ การแต่งกายจะแยกได้ว่าเด็กคนไหนควบคุมการขี้ด้ายได้แล้ว เด็กหญิงที่ยังควบคุมไม่ได้จะใส่เสื้อยาว ส่วนเด็กชายจะใส่เสื้อสั้นหรือกิมโน

การนอน เด็กจะถูกแยกจากแม่ให้ไปนอนกับญาติพี่น้องคนอื่น เมื่ออายุประมาณ ๒ ขวบ หรือเมื่อแม่ตั้งครรภ์ใหม่

การทำความสะอาด ในบ้านที่มีญาติผู้ใหญ่มาก ๆ ก็มักจะช่วยเหลือเด็กในเรื่องการทำความสะอาด การอาบน้ำ ทำให้เด็กมีนิสัยการพึ่งพามาก

การเล่น เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนไม่ค่อยได้เล่นตามลำพัง ผู้ใหญ่มักจะบอกให้ลูกไปเล่นกับเด็กอื่น เพราะคิดว่าการเล่นคนเดียวจะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น นอกจากนี้แมียังกลัวว่าตาเล่นตามลำพัง เด็กจะชนและจะได้รับอันตรายโดยไม่มีใครรู้

การศึกษาในประเทศฟิลิปปินส์

ไนเด็กเกอร์ (Nydegger, ๑๙๖๓) ได้ศึกษาที่ตารอง (Tarong) ในฟิลิปปินส์ ในสังคมที่นั่น แมว่าเด็กจะโตถึง ๒ หรือ ๓ ขวบแล้วก็ตาม พ่อแม่มักยังมองว่าลูกนั้นยังเป็นเด็กเล็กที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เด็กชายเริ่มมีการเรียนรู้ไ้เมื่ออายุ ๔ ขวบ จะเรียนรู้ไ้จากการออกคำสั่ง ผูกหัด อย่างไรก็ตามการฝึกระเบียบวินัยในระดับอายุนี้ พ่อแม่จะใช้การดุขมวดา เมื่อเด็กทำไม่ได้ เมื่อเด็กทำสิ่งต่าง ๆ ไ้แล้ว ก็เริ่มที่จะพาไปโรงเรียนไ้ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ว่าเขาโต เขาสุระระดับวุฒิภาวะใหม่แล้ว และไนเด็กเกอร์ไ้กล่าวถึงพฤติกรรมพื้นฐานของเด็กดังนี้

การเคลื่อนไหว เด็กทารกถูกมองว่ามีขอบเขตจำกัดในการที่จะเรียนรู้ และคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเร่งเร้าเด็ก จึงไม่มีการกระตุ้นให้เด็กเดินหรือพูด

การรับประทานอาหาร จากอายุ ๔ เดือนขึ้นไป แม่เริ่มให้อาหารเสริมแทนน้ำนมแม่ และช่วงระหว่าง ๑ ถึง ๒ ปี แม่จะคดข้าวใส่ชามให้ลูกพยายามป้อนตัวเอง โดยอาจนั่งตักผู้ใหญ่ก่อน แม่ต้องใช้เวลาฝึกยาวนานกว่าที่ลูกจะทานข้าวเองไ้ เรียบร้อยก็ตกในราวอายุ ๓ ปี

การแต่งตัว เมื่อรู้จักซ้บด้ายแล้ว เด็กชายจะเริ่มใส่กางเกงขาสั้น แต่เด็กหญิงจะยังไม่สวมกางเกงในไปอีกประมาณ ๑ หรือ ๒ ปี เนื่องจากเสื่อน้าของเด็กหญิงยาวพอที่จะคลุมไ้มิดชิด เด็กหญิงจะถูกฝึกให้ซักผ้าซักกันรั้งก็จะทำไ้ไ้เมื่ออายุ ๔ ถึง ๕ ปี

^๑ William F. Nydegger and Corinne Nydegger, "Tarong : An Ilocos Barrio in the Philippines," in Six Culture Studies of Child Rearing pp. 824 - 834.

การขี้นถ่าย การฝึกจะเริ่มก่อนการหย่านม ปกติจะฝึกประมาณอายุ ๑ ขวบครึ่ง เมื่อเด็กสามารถเข้าใจคำสั่ง และเมื่อเด็กเริ่มเดินได้ แม่จะพาไปยังหน้า มุขภายในบ้าน และจะถูกผูกเมื่อถ่ายเลอะเทอะ ต่อมาเมื่อเด็กสามารถปลดกระดุมรูทึบป เองได้ เด็กก็จะสามารถถ่ายปัสสาวะเองได้อย่างเรียบร้อย อย่างช้า ที่สุดก็ประมาณ ๓ ขวบ หลังจากนั้นเด็กจะถูกกระตุ้นให้ไปถ่ายนอกบ้าน สำหรับการฝึกการถ่ายอุจจาระ เด็กจะถูกกระตุ้นให้ไปถ่ายนอกบ้านตั้งแต่ ๒ ขวบ การฝึกอย่างช้าที่สุดจะทำได้เมื่ออายุ ๔ ขวบ การฝึกทั้ง ๒ อย่างไม่มีการต่อต้านจากเด็ก

การเล่น เด็กมักจะไมเล่นคนเดียว จะเล่นรวมกันเป็นกลุ่ม เพราะถ้าเล่น คนเดียวก็จะกลายเป็นเด็กกว่าเหตุเงียบเหงาไป

การศึกษาในประเทศอเมริกา

ฟิชเชอร์ (Fischer, 1963) ศึกษาที่ออร์ชาร์ด ทาวน์ (Orchard Town) ในอเมริกา พบว่า พฤติกรรมของแม่จะเปลี่ยนจากการดูแลมาสู่การฝึกหัดและการควบคุมใน ช่วงนี้แม่จะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเด็กในการรับผิดชอบทั้งในด้านความเป็นอยู่ ทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แม่ จะมีลักษณะแนะนำ ออกคำสั่ง หรืออิฐระเบียบ วินัยมากกว่าการช่วยเหลือ และพบว่าแม่มีความสัมพันธ์ต่อลูกทางลบมากเท่าใด ลูกก็ จะมีการโต้ตอบคานสมมากขึ้นเท่านั้น แม่ชอบที่จะผลักดันลูกชายในการกระทำต่าง ๆ มากกว่าลูกหญิง และในตอนแรกเด็กจะตอบสนองต่อระเบียบที่เข้มงวดด้วยการต่อต้านและ รุนแรงทางอารมณ์ สำหรับพฤติกรรมพื้นฐานแต่ละ ลักษณะมีดังนี้

^๑ John L. Fischer and Ann Fischer, "The New Englanders of Orchard Town, U.S.A.," in Six Culture Studies of Child Rearing, pp. 948 - 971.

กานการเคลื่อนไหว แม่จะคอย ๆ กระตุ้นเพื่อให้เด็กเกิดทักษะทางการเคลื่อนไหวดีขึ้น โดยใช้ของเล่นเป็นสื่อ เช่น มาโยก หรือของเล่นที่เป็นล้อจนเด็กมีทักษะคล่องตัวขึ้น

กานการรับประทานอาหาร แม่จะให้อาหารเสริมประมาณ ๒ - ๓ อาทิตย์ หลังเกิด จะป้อนเด็กควยชอบ แต่เมื่อเด็กพร้อมก็จะลองให้เด็กถือช้อนเล่นก่อน และเมื่อเด็กเริ่มใช้ช้อนตักอาหารแม่จะช่วยจับมือให้ ต่อมาก็จะคอย ๆ ให้เด็กพยายามป้อนตัวเองโดยหลังจากหยานนมเด็กก็จะเริ่มทานอาหารแข็งได้ เด็กหยานนมระหว่าง ๘ เดือนถึง ๑ ปี

การแต่งตัว การช่วยเหลือตนเองของเด็กแต่ละคนต่างกันออกไป เพราะแม่บางคนที่มีความสามารถบางครั้งก็ต้องการความช่วยเหลือจากแม่ แม่บางคนก็ชอบที่จะให้ลูกสามารถทำได้ด้วยตัวเอง แต่บางคนก็ชอบที่จะช่วยเหลือลูก เด็กชายจะเริ่มแต่งตัวเองเมื่ออายุ ๑ ขวบครึ่ง - ๒ ขวบ อยากรู้ทำได้คือ ๒ ขวบ เด็กหญิงส่วนใหญ่จะเริ่มแต่งตัวเอง และมีความรับผิดชอบเร็วกว่าเด็กชาย และแม่จะลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อลูกแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่น ถอดเสื้อผ้าเดินนอกบ้าน เป็นต้น

การขี้นถ่าย หลังจากการหยานนมเด็กก็พร้อมที่จะฝึกการขี้นถ่าย โดยพยายามให้เด็กเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติเช่น จะต้องนั่งที่กระโถน หรือส้วมและให้เป็นเวลา แม่จะไม่บังคับลูกเกินไปเพราะจะทำให้เกิดการต่อต้าน และในลูกคนรอง ๆ แม่จะลดความเข้มงวดลง เด็กหญิงจะมีช่วงการฝึกอยู่ระหว่าง ๒ - ๒๕๒ ขวบ ส่วนในเด็กชายจะอยู่ในช่วงตั้งแต่ ๑๑ เดือน - ๕ ขวบ เด็กก่อนเขาเรียนบางคนอาจเรียกแม่เขามาทำความสะอาดให้ ทั้ง ๆ ที่เขาสามารถทำได้เอง

การนอน เด็กวัยนี้พร้อมจะแยกห้องนอนจากพ่อแม่แล้ว แต่อาจตื่นขึ้นมากลางดึกหรือตอนรุ่งเช้า เขามานอนกับแม่ก็ได้ จากเด็กวัยก่อนเขาเรียน ๑๐ คน มีเพียงคนเดียวที่นอนตามลำพัง เนื่องจากเพราะไม่มีพี่น้องอื่น ๆ ในบ้าน สำหรับเวลาในการนอนแม่เป็นผู้จัดและเป็นคนพาเขานอน

การเล่น เด็กเริ่มมีกิจกรรมรวมในครอบครัวมากขึ้น และเมื่ออยู่นอกบ้าน ก็จะสามารถอยู่ตามลำพังได้ หรือถ้าอยู่ในบ้านก็อาจนั่งเล่นคนเดียวในขณะที่แม่ไม่ว่าง แต่อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ก็จะสนับสนุนให้ลูกออกไปเล่นนอกบ้านเพื่อสุขภาพของตัวเอง และถ้ามีการเล่นที่เสียหายไม่เหมาะสมก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

การล้างมือ แม่จะสอนให้ลูกเขาไปล้างมือในอ่างน้ำและก็จะคอยอยู่ข้างนอกไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวช่วยเหลือ

สำหรับการวิจัยในประเทศไทย

จังหวัดชลบุรี

ละม้ายมาศ ศรีทัตต์ และคณะ^๑ ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอมะเมือง จังหวัดชลบุรี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนไพโรจน์ ประชาสรรค์ และโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่นักเรียนส่วนมากมาจากหมู่บ้านที่ ๑ - ๕ ซึ่งทางสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ถือว่าเป็นเขตชุมชนของตำบลนาป่า จำนวน ๒๗ คน เครื่องมือที่ใช้ก็คือแบบกำหนดการสัมภาษณ์แม่

แมชวานาป่าเกือบทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง แสดงทัศนคติที่คลุมเครือต่อการพัฒนาของเด็กโดยเฉพาะในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก แม่ไม่ได้ให้ความเป็นอิสระเสรีแก่เด็กมากนัก เฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยตัวเองตอนยังเล็กอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้สนับสนุนให้เด็กแสดงการพึ่งพาแม่อย่างชัดเจน ในวัยเด็กเล็กแม่ส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กทั้งชายหญิงควรได้รับการฝึกหัดให้สามารถช่วยตนเองได้ในเรื่องรับประทานอาหาร รองลงมาคือ อายน้ำ แต่งตัว และการไปนอนตามลำพัง แม่พิจารณาว่าการที่ต้องให้

^๑ ละม้ายมาศ ศรีทัตต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอมะเมือง จังหวัดชลบุรี, หน้า ๑๑๘ - ๑๒๐.

เด็กช่วยตัวเองในเรื่องการกินก่อนนั้น เพราะแม่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงาน
กลางวัน และเด็กกำลังอยู่ในระยะเก็บโต ย่อมมีความต้องการในการรับประทานอาหารอยู่
มาก พฤติกรรมพื้นฐานแต่ละลักษณะมีดังนี้

การเคลื่อนไหว พ่อเด็กพญายวาทกรเข้าสู่วัยเด็กเล็ก คือประมาณ ๓ - ๕
ขวบ แม่เกือบทุกคนให้เสรีภาพการเคลื่อนไหวแก่เด็กมาชั่วนานกว่าวัยทารกเป็นอย่างมาก
ความยึดหยุ่นของแม่ในการปล่อยให้เด็กมีอิสระในเรื่องนี้ ปรากฏเห็นได้ชัดโดยเฉพาะ
ในการเล่น แต่เสรีภาพด้านนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะของบ้านที่เด็กอาศัย
เพราะเกือบทุกบ้านจะมีโถงสูง แม่จึงเกรงว่าลูกอาจตกลงมาได้รับอันตราย

การรับประทานอาหาร แม่ส่วนใหญ่ยังไม่มุ่งหวังให้เด็กช่วยตัวเองอย่าง
จริงจังในเรื่องการกินโดยแม่ตระหนักว่าเด็กอายุ ๓ ขวบยังเล็กเกินไปที่จะช่วยตัวเอง
ได้อย่างเต็มที่ และจะให้ลูกเริ่มรับประทานอาหารร่วมกับพ่อแม่ เมื่ออายุ ๓ - ๔ ขวบ
ขึ้นไปและจะสอนให้ลูกรู้จักมารยาทในการรับประทานอาหารด้วย

การแต่งตัว ในเรื่องนี้แม่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเร่งฝึกเด็กนัก เพราะใน
ชนบทไม่มีเสื้อผ้าฟุ่มเฟือย การนุ่งสวมก็เป็นอย่างง่าย ๆ ดังนั้น จึงมีเด็กชายเพียง ๔
คน และมีเด็กหญิงเพียง ๖ คน ที่แต่งตัวได้เองเมื่ออายุ ๓ ขวบ จากกลุ่มตัวอย่าง
๕๔ คน

การขับถ่าย แม่ที่ตำบลนาป่าเริ่มฝึกเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ ๑ - ๒ ขวบ
แต่ช่วงการฝึกโตคำตอมไม่แน่นอน แต่แม่ตอบว่าเด็กสามารถบังคับการถ่ายอุจจาระได้
ก่อนมีส้วม และคิดว่า การฝึกเด็กถ้าเร่งเกินไป จะไม่ช่วยให้เด็กรู้จักบังคับตนเอง
ในเรื่องนี้ได้อย่างสมบูรณ์

การนอน เด็กในระยะ ๓ - ๕ ขวบ ยังต้องการให้แม่พาไปนอนก่อนหน้า
นี้แม่ก็จะเตรียมเบาะฟูก ตลอดจนกางมุ้งไว้เสร็จ กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง ๒ - ๓ ขวบ
ที่สามารถไปนอนได้เองตามลำพังมีเพียง ๒ คน จาก ๒๗ คน พ่อโตขึ้นมากน้อยประมาณ

๕ - ๗ ขวบ ก็อาจไปนอนเองได้โดยไม่ต้องให้พ่อแม่พาไป ส่วนในเรื่องการจัดที่นอน
ทางมุ้งนั้น เด็กจะสามารถรับผิดชอบได้เมื่ออายุราว ๕ หรือ ๑๐ ปีขึ้นไปแล้ว

การอาบน้ำ แม้มิ่ยังไม่มีความคาดหวังให้ลูกช่วยตัวเองอย่างจริงจัง เพราะ
๓ ขวบยังเล็กเกินไปจากการสัมภาษณ์มีเด็กชาย ๑๐ คน และเด็กหญิง ๕ คน จากกลุ่ม
ตัวอย่าง ๕๕ คน ที่สามารถอาบน้ำได้เอง

การเล่น แม่ไม่ยอมปล่อยให้เด็กอายุน้อยกว่า ๔ ขวบไปเล่นที่อื่นตามลำพัง
เนื่องจากเด็กยังคุมกันตัวเองไม่ได้ และกลัวจะเข้ากับเพื่อน ๆ ไม่ได้ แต่ภายในบ้าน
แล้วเด็กมีเสรีในการเล่นทุกอย่างที่ไม่เป็นอันตรายต่อตัวเอง แต่แม่ก็เห็นว่าเป็นการ
จำเป็นที่จะต้องคอยช่วยเหลือดูแลในการเล่นอย่างอื่น ๆ เพราะวัย ๓ - ๕ ขวบ ยัง
เล็กเกินกว่าที่จะทำอะไรได้โดยพลอคภัย

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เน้นให้เห็นลักษณะของการเลี้ยงดูที่แตก
ต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามสาระสำคัญรวมถึงยังมีอยู่
งานประจำวัยยอมพัฒนาไปตามวุฒิภาวะของเด็ก เมื่อได้รับการส่งเสริมด้วยการฝึกหัด
ที่ถูกต้อง และเห็นได้ว่า ตัวแปรตามเพศ ลำดับที่การเกิดและฐานะทางเศรษฐกิจ เป็น
ปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้แบบแผนของลักษณะพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป นอกจากนั้นได้มี
ผู้ศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดู การฝึกให้ช่วยเหลือตนเองในชนบทจังหวัดชลบุรีมาแล้ว
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะได้ศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมพื้นฐาน
ในวัยเด็กเล็กซึ่งก็เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูของแม่โดยตรงเช่นกัน และผู้วิจัยมีความ
ประสงค์ที่จะวิจัยในภาคกลาง เพื่อคุ้ถึงอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวแล้วว่าจะสอดคล้อง
กับงานวิจัยที่ผู้อื่นได้ศึกษามาแล้วหรือไม่สอดคล้องอย่างไรบ้าง เพื่อประโยชน์ในทาง
การศึกษาพัฒนาการของเด็กไทยต่อไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาคนควา

๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเองของเด็กเล็กในชนบท
ภาคกลาง
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเองของเด็กเล็ก ตามตัวแปร
ดังนี้
 - ๒.๑ เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง
 - ๒.๒ ลำดับการเกิด คือ ลูกคนโต และลูกคนรอง
 - ๒.๓ ฐานะเศรษฐกิจ คือ ฐานะเศรษฐกิจสูง และฐานะเศรษฐกิจต่ำ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยเป็นเด็กเล็กในเขตชนบทที่ห่างไกลความเจริญ
ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง ๒ ปี ๓ เดือน ถึง ๓ ปี ๕ เดือน
๒. พฤติกรรมพื้นฐานที่ศึกษามีทั้งหมด ๔ ด้าน และศึกษาในสภาพการณ์ที่
แม่เขาไปเกี่ยวข้องใน ๔ ลักษณะ
 ๓. ตัวแปรที่ศึกษา
 - ๓.๑ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ลำดับการเกิดและฐานะทางเศรษฐกิจ
 - ๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเอง

สมมติฐานในการวิจัย

๑. การแสดงพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเองของเด็กเล็กเพศชายและ
เพศหญิงจะแตกต่างกัน

๒. การแสดงพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเองของเด็กเล็กที่เป็นลูกคนโตและลูกคนรองจะแตกต่างกัน
๓. การแสดงพฤติกรรมพื้นฐานในการช่วยตนเองของเด็กเล็กที่อยู่ในฐานะเศรษฐกิจสูงและฐานะเศรษฐกิจต่ำจะแตกต่างกัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. ผู้วิจัยไม่ได้ควบคุมตัวแปรด้านอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของพ่อแม่ รวมทั้งไม่ได้คำนึงถึงสถานภาพการสมรสของพ่อแม่กลุ่มตัวอย่าง
๒. ฐานะเศรษฐกิจไม่ได้รวมถึงระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่เนื่องจากสภาพชนบทเช่นนั้น มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมาก จึงได้คำนึงเพียงด้านรายได้ของครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความ

๑. พฤติกรรมพื้นฐาน หมายถึง การเคลื่อนไหว การรับประทานอาหาร การสวมเสื้อผ้า การถอดเสื้อผ้า การถ่ายปัสสาวะ การถ่ายอุจจาระ การนอน การล้างมือและการเล่น
๒. เด็กเล็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง ๒ ปี ๓ เดือน ถึง ๓ ปี ๕ เดือน
๓. ชนบท หมายถึง ภูมิสำเนาของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ทางไกลความเจริญ ไม่มีน้ำประปา และไฟฟ้า ทางไกลเส้นทางคมนาคม ไม่มีรถประจำทางผ่าน
๔. ลำดับการเกิด หมายถึง การเป็นบุตรคนแรก และการเป็นบุตรคนรอง บุตรคนแรก หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรคนแรกของครอบครัว หรือมีน้องแต่ไม่มีพี่

- บุตรคนรอง หมายถึง เด็กที่เป็นลูกตั้งแต่คนที่สองหรือลูกคนถัดไป
๕. ฐานะเศรษฐกิจ หมายถึง ฐานะเศรษฐกิจสูง และฐานะเศรษฐกิจต่ำ
 ฐานะเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑,๒๐๐ บาท
 ขึ้นไปต่อเดือน
 ฐานะเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑,๒๐๐ บาท
 ลงมาต่อเดือน
๖. ไม่มีสภาพการณ์ หมายถึง แม่ไม่ทราบว่าเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นหรือไม่
 หรือไม่เกิดเหตุการณ์ตามแบบสอบถามเกิดขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้เข้าใจในพฤติกรรมพื้นฐานทั้ง ๘ ด้านของเด็กเล็กในชนบทภาค
 กลางของเราว่า แตกต่างหรือเหมือนกับการวิจัยที่มีผู้อื่นทำไว้หรือไม่อย่างไร
๒. ผลจากการวิจัย อาจเป็น ข้อค้นพบใหม่ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการ
 ปรับปรุง การเลี้ยงดูเด็กเล็กในชนบทต่อไปได้
๓. การวิจัยนี้อาจเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจในพัฒนาการ เด็กเล็กวัยนี้ศึกษาถึง
 ลักษณะพฤติกรรมแต่ละด้านให้ละเอียดลึกซึ้งลงไปอีก
๔. ผลจากการวิจัย สามารถเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการศึกษาถึงลักษณะบุคลิก
 ภาพในวัยเด็ก ซึ่งมีผลส่งต่อสู่ผู้ใหญ่ได้